

Aluminii

Časopis družbe Talum, d. d., Kidričevo, oktober 2008, številka 10

Talum mora ne le preživeti krize,
temveč se tudi krepiti.

Iz vsebine

Časopis družbe Talum
Naslov uredništva: Talum, d.d.
2325 Kidričevo, Tovarniška cesta 10,
telefon: 02 79 95 108, telefaks: 02 79 95 103,
e-pošta: ivo.ercegovic@talum.si
Izhaja mesečno v nakladi 2300 izvodov
Uredniški odbor: Ivo Ercegović, urednik, Danica Hrnčič
in Lilijana Ditrh, članici, Darko Ferlinc, član,
Srdan Mohorič, član
Jezikovni pregled: Darja Gabrovšek Homšak
Oblikovanje: Darko Ferlinc
Avtor naslovnice: Ivo Ercegović
Prelom in priprava za tisk: Grafični studio OK, Maribor
Tisk: Bezjak tisk, Maribor

- 4** Naslednji dve leti ne bosta lahki
- 5** Finančna kriza in Talum / Ponovno na vidiku težki časi za Talum
- 6** Zdravo Talum
- 7-11** Proizvodnja
- 12-15** Intervju
- 16** Talumovi ulitki v Evropi
- 17** Službe
- 18** Pohvala, vredna objave / Razvoj zaposlenih
- 19** Potopis
- 20-21** Kultura
- 22-23** Reportaža
- 24** Fotografija meseca
- 25** Kolumna
- 26** Šport
- 27** Obletnica
- 28-29** Fotoreportaža
- 30** Varno doma, sindikat
- 31** Sindikat
- 32** Križanka

K r i z a

IVO ERCEGOVIĆ
GLAVNI UREDNIK

/.../ z rastjo programov predelave aluminija se je pojavila potreba po drugačnem pristopu k raziskovanju /.../

»Če smo v letih modernizacije investirali v razvoj prek 100 milijonov evrov, ocenjujemo, da je za ohranjanje razvoja potrebnih vsaj 10 milijonov evrov na leto. Smo namreč v investicijsko intenzivni panogi, kjer se ciklično ponavljajo večje investicije,« je na temo razvoja Taluma povedal član Uprave za proizvodnjo in razvoj Bojan Žigman. Poudaril je tudi, da se je z rastjo programov predelave aluminija pojavila potreba po drugačnem pristopu k raziskovanju, in ker nam obseg dejavnosti še vedno ne omogoča organiziranja lastne raziskovalne inštitucije, smo se začeli povezovati s šolami, raziskovalnimi inštituti in kupci naših izdelkov. Posebej je izpostavil pomen ljudi, njihovo pripadnost tovarni, inovativnost in ustvarjalnost, ki jo lahko izkažejo s svojimi predlogi in idejami. »Vse dosedanje razvojne projekte smo vodili sami,« je Žigman upravičeno pohvalil vse nosilce odgovornih nalog.

Razvoj Taluma je namreč glavna tema te številke Aluminija. Iste teme smo se dotaknili že v prejšnji številki, pa tudi sicer je stalnica pri informiranju zaposlenih. Tako se lahko podrobneje sez-

nanim z vizijo razvoja in dosežki v DE Elektrolize, Livarne, Kontrola kakovosti in Vzdrževanje ter v Službi za informatiko. K razvoju kadrov prispevajo različna izobraževanja za zelo širok krog ljudi, inovativna dejavnost pa je omogočena vsem tudi prek vrelov idej. Za prihodnost nam znanstveniki napovedujejo »srečno družbo znanja«, za katero hkrati tudi pravijo, da lahko zaide v nevarno popolno prevlado razuma, če se znanost specializira in zapre le v ozke kroge.

Zato je zelo prav, da ohranimo delo z ljudmi in da imajo vsi zaposleni poleg drugega možnosti za osebni razvoj. V tej smeri pripomorejo tudi naš ZDRAVO TALUM, ki je bil letos izveden že desetič, ter različne kulturne, športne, sindikalne in druge dejavnosti. Naša sodelavka Aleksandra Jelušič je tokratni zapis posvetila prav osebnostni rasti, že prej pa je opozorila: »Morda znanje res šteje, a človek mora imeti še mnogo več. Imeti mora tisti posebni občutek pripadnosti in lojalnosti. Tega se ne da kupiti in tega se ne da poplačati. Je dragoceno. In človek, zaposleni, ki ima oboje, je neprecenljivi člen verige.«

Kako na naš razvoj lahko vpliva nastajajoča svetovna finančna kriza, zakaj je nastala in kako se nanjo odzivamo v Talumu, so nam pojasnili predsednik Uprave mag. Danilo Toplek, član Uprave za finance mag. Franc Visenjak in vodja Marketinga Zvone Banko. Vsi trije menijo, da prihajajo težki časi in da bosta vsaj naslednji dve leti en sam boj za preživetje. »Šlo bo za izčrpanje, kjer ne bodo preživeli le najboljši, temveč predvsem tisti, ki bodo deležni ustreznih podpor okolja, v katerem delujejo,« ocenjuje predsednik.

Mag. Toplek je pojasnil tudi namen ponovnega sklica skupščine Taluma. Poudarja, da je glavni cilj Elesa prevzem družbe, kar pa lahko naredijo le s poslušnimi člani Nadzornega sveta. Ta namera nas je presenetila, zlasti ker so volitve mimo in bi v družbi morali reševati resne probleme. Očitno smo se motili in ljudje, ki so celo obdobje negirali etiko, moralo in dobre poslovne navade, nas še naprej ustrahujejo in prek svojih medijev vnašajo zmedo, kjer koli je to mogoče. X

Naslednji dve leti ne bosta lahki

Uredništvo Aluminija
FOTO: DARKO FERLINC

Mag. Danilo Toplek

Predsednika uprave Taluma mag. Danila Topleka smo zaprosili za pojasnilo glede odločitve našega večinskega lastnika, da skliče novo skupščino družbe, in glede kazenske ovadbe zaradi domnevno nezakonitega ravnanja na zadnji skupščini. Poleg tega nas zanima tudi njegovo mnenje o slabšanju razmer na trgu aluminija in o vplivu svetovne finančne krize na poslovanje Taluma.

Volitve so mimo, nastopil je čas, ko naj bi reševali resne probleme v družbi, pa vendar je Eles za ponedel-

ljek, 27. oktobra, sklical novo skupščino z namenom, da spremeni že sprejete sklepe. Kako to komentirate in kaj od tega pričakujete?

Eles dejansko sklicuje zasedanje skupščine Taluma v ponedeljek, 27. oktobra, z eno samo točko dnevnega reda: zamenjava dveh sedanjih članov Nadzornega sveta Taluma in imenovanje dveh novih članov. Skupščino sklicujejo na podlagi pooblastila mariborskega sodišča. Njihovo ravnanje zame ni niti najmanjše presenečenje, saj ves čas,

odkar Eles vodi njegovo sedanje vodstvo, niso niti enkrat pokazali kakršnega koli zanimanja za probleme poslovanja v Talumu, kaj šele za naše razvojne načrte. Njihov edini cilj je bil prevzem družbe, kar pa lahko naredijo le s poslušnimi in od njih tudi eksistentčno popolnoma odvisnimi člani Nadzornega sveta.

Kako gledate na ovadbe proti vam, Mihi Kozincu in notarju Andreju Šoemnu?

Ovadba, ki sem jo imel neuradno priliko videti, je seveda nadaljevanje neumnosti, ki jih že ves čas počnejo. Njen namen je seveda jasen: poizkušajo me ustrahovati! Poleg stokanja o tem, da so jim bile nezakonito odvzete glasovalne pravice na skupščini 25. 8. 2008, kljub temu da ponovno posredno priznavajo, da obvezne dolžnosti notifikacije o pridobitvi večinskega deleža niso izpolnili, se pritožujejo, da jim je bilo na ta način onemogočeno, da bi si izplačali še več dividend. Sklep skupščine je bil, da se za dividende nameni 3.314.561 evrov, od česar je bilo za Eles namenjenih 2.651.648 evrov, vendar je bila to, kot kaže, zanje premajhna nagrada za celoletno nedelo.

Drugih neumnosti, zapisanih v ovadbi, zaenkrat ne želim komentirati, saj postopek na tožilstvu še poteka.

Zagate v gospodarstvu niso od včeraj. Medtem ko so drugje to vzeli resno, so se v Sloveniji vrstile izredne seje zaradi političnih obračunavanj. Tako je negotova tudi oskrba Taluma z energijo, kljub dejstvu, da živimo v Evropi in delimo njeno usodo. Kako to vpliva na Talum?

Čeprav sta trenutno v ospredju predvsem finančna kriza in reševanje finančnega sektorja, je popolnoma jasno, da to ne bo minilo brez posledic za tako imenovani realni sektor. Potrošnja prebivalstva se zmanjšuje, zmanjšuje se investicijska dejavnost in oboje že sedaj vpliva na zmanjševanje naročil in posledično proizvodnjo v mnogih panogah. To, kar je treba poudariti, je dejstvo, da se temu zaradi globalizacije nihče ne bo mogel izogniti. Tudi Slovenija ne, pa tudi Talum ne! V Talumu že nekaj časa opažamo zmanjševanje naročil, povečan pritisk

na znižanje prodajnih cen in odpovedi že sklenjenih pogodb. Kot celotna aluminijaska industrija smo se dodatno znašli še v cenovnih škarjah, saj cene vhodnih surovin in energije ne padajo, temveč nekatere med njimi celo naraščajo.

Talum se seveda sooča še z dodatnim problemom, vezanim na težave z oskrbo z električno energijo, vendar sem prepričan, da je ta problem rešljiv.

Nekdanji finančni minister dr. Dušan Mramor je sicer zaskrbljen, vendar očitno verjame v moč gospodarstva in svetuje, naj tudi v tej krizi išče nove priložnosti za poslovne izzive. Kako se odzivamo v Talumu? Ali pri tem pričakujemo partnerstvo z novo vlado pri uresničevanju naše razvojne strategije?

Z vsem spoštovanjem do mojega prijatelja, vendar eno je deliti nasvete, drugo pa je realno življenje. Le kdo se lahko čez noč preusmeri na druge proizvode in na druge trge? Kateri pa so tisti proizvodi, ki ne bodo prizadeti in katerih poraba ne bo zmanjšana? Hrana že, vendar kaj ima proizvajalec delov za avtomobilsko industrijo s to proizvodnjo? Kateri pa so tisti trgi, ki naj bi sedaj, v času globalne krize, absorbirali vso proizvodnjo, ki je ni mogoče več plasirati na dosedanje tradicionalne trge v Evropi? Če tega niso zmogli sedaj, v času velike svetovne konjunktore, kako bodo potem to zmogli jutri?

Po moji oceni bosta vsaj dve naslednji leti en sam boj za preživetje. Što bo za izčrpanje, kjer ne bodo preživeli le najboljši, temveč predvsem tisti, ki bodo deležni ustreznih podpor okolja, v katerem delujejo. Že začetek reševanja finančnega sektorja je pokazal, da vsaka država v Evropi najprej skrbi predvsem za sebe, in tako bo tudi pri realnem sektorju. Vse izgovarjanje na neke skupne smernice in ukrepe iz Bruslja jemljem kot bežanje pred odgovornostjo.

Vodstvo Taluma skrbno sledi spreminjajočim se razmeram in sproti pripravljiva in izvaja potrebne ukrepe za zmanjšanje negativnih vplivov na naše poslovanje. Cilj je ves čas enak: Talum mora ne le preživeti krize, temveč se tudi krepiti. **x**

Finančna kriza in Talum

MAG. FRANC VISENJAK
FOTO: SRDAN MOHORIC

Mag. Franc Visenjak

Lani sem v eni od številčk Aluminija zapisal, da je naše poslovanje odvisno od poslovanja borz. Takrat še nisem vedel, da bosta beseda borza in be-

sedna zveza finančna kriza tolikokrat omenjeni, kot sta v teh dneh.

Informacije o finančni krizi nam ne predstavljajo kaj posebnega tako

dolgo, dokler se ne dotaknejo nas samih. Vprašanje je, kje se nas lahko. To vprašanje bom omejil na povprečnega prebivalca.

Vsak od nas je na neki način povezan z bančnim sistemom: ali imamo pri banki kredite ali pa imamo odvečni denar naložen kot depozit ali vrednostni papir. Pri kreditih je pomembno, da obveznosti za odplačilo ostajajo v enakem razmerju do naše plače ves čas odplačila posameznega kredita. To pomeni, da mora dvig plače rasti z istim odstotkom kot obveznosti za kredit, vsa druga poraba pa ostane v enakih okvirjih, kot je bila pri najetju kredita. Naloženi denar ima logiko zaupanja, da bomo zanj dobili po določenem času več. Ko je vse to v normalnih razmerah, smo mirni in življenje je lepo uravnoteženo. Toda to je ideal, ki velja le krajši čas. Zgodi se, da se odvečni denar naloži v investicije, ki ne dajejo pričakovanih rezultatov, in celotni mir je porušen. Tako je tudi sedaj v svetovni ekonomiji, ko morajo države reševati finančni sektor. To je z makroekonomskega vidika nujno, kajti če propade bančno-finančni sektor, se bo svetovno gospodarstvo zlomilo.

Vendar pa finančna kriza ni osamljena težava, vedno je povezana z rastjo

gospodarstva. Tako lahko v teh dneh zasledimo, da bo zaradi finančne krize upadla proizvodnja avtomobilov in trajnih dobrin.

Te informacije pa nas z osebnega vidika finančne krize usmerijo v Talum. Talum je s svojimi končnimi proizvodi vpet v avtomobilsko industrijo in proizvodnjo trajnih dobrin. Padci proizvodnje zmanjšujejo povpraševanje po aluminiju, kar ob veliki ponudbi niža borzne cene, ki so v zadnjih dneh že na robu pokrivanja stroškovnih cen. To stanje nam na začetku zadnjega četrletja ruši vsa predvidevanja, ki smo jih gojili celo leto. Padec naročil in ogromen dvig cen nekaterih vhodnih surovin, ki se ne bodo zmanjšale, nam povzročata veliko zaskrbljenost in obveznost, da nastali položaj vzamemo zelo resno. Zopet je tako kot vedno: nastali položaj bomo prebrodili z ustvarjalnim delom na vseh področjih v tovarni. Pri tem je pomembno, da se zavedamo, da lahko vsak prispeva svoj del s kakovostnim delom, ki se pozitivno odrazi v ceni naših proizvodov. x

MARKETING

Ponovno na vidiku težki časi za Talum

ZVONE BANKO
FOTO: IVO ERCEGOVIĆ

Že mesece nas mediji bombardirajo z novicami o finančnih in ekonomskih težavah v svetu. Če smo bili še do pred kratkim prepričani, da bo Evropo svetovna kriza obšla, pa se danes ni več mogoče slepiti. Tu je KRIZA, zapisana z velikimi črkami – tudi v Sloveniji.

Razcvet bazične industrije v preteklih letih je bil mogoč predvsem zaradi hitre industrializacije Kitajske in Indije. Bogat in s proizvodnimi zmogljivostmi zasičen zahodni svet je na novih trgih zaznal velik potencial za plasiranje presežkov in kovanje dodatnih dobičkov. Za izgradnjo infrastruk-

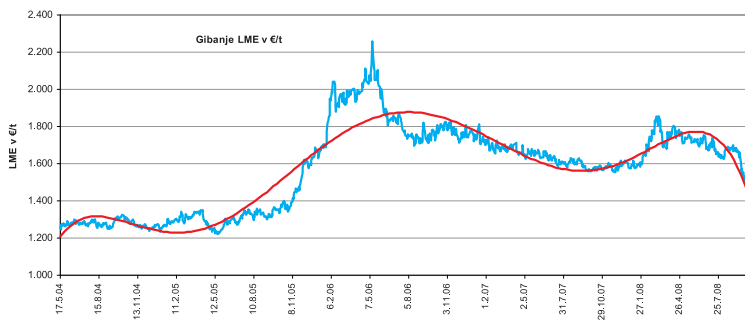
Zvone Banko

ture v do še pred nekaj leti industrijsko zelo zaostalih državah so bili potrebni velikanski viri surovin, kapitala in drugih sredstev.

Visoka pričakovanja vlagateljev so vzpodbujala nove in nove investicije, borzni indeksi so rasli, vedno več »novoustvarjenega denarja« je bilo

plasiranega v nakup kovin na borzah (to ne pomeni nujno, da so se kovine tudi porabile – le lastnika so zamenjale in napihnjena vrednost se je dvigovala).

Leta 2005 so cene kovin v nekaj mesecih močno poskočile. Borzna cena aluminija je zrasla s 1.300 evrov za

Dobra in slaba obdobja v gospodarstvu se ciklično ponavljajo, pred nami pa je žal napoved slabih časov.

tono na 2.000 evrov za tono in več, kar nam je v preteklem obdobju omogočalo dokaj lagodno poslovanje.

Pogled na graf gibanja borzne cene aluminija v obdobju od 2004 do 2008 niti danes ne vzbuja večjih pomislov. Trenutna cena je kljub padcu še vedno vsaj 300 evrov nad ceno, s katero smo se soočali še pred štirimi leti.

Težava je v porastu stroškov, ki so zelo hitro sledili dvigu cene aluminija (narasle so cene silicija, magnezija, bakra, koksa, energije, delovne sile in še in še)!

Zavedati se je treba, da na gibanje cene aluminija in drugih borznih kovin proizvodni stroški nimajo praktično nikakršnega neposrednega vpliva.

Tako kot je cena leta 2005 nerealno narasla, so dejavniki, kot so poslabšanje ekonomskih kazalnikov v svetu, zmanjšanje povpraševanja, prezadolenost, predvsem pa pesimistična pričakovanja vlagateljev, privedli do obsežne prodaje in razvrednotenja kovin, med drugim tudi aluminija.

Svetovna dogajanja močno vplivajo na celotno gospodarstvo v Sloveniji, pri čemer tudi Talum ni izvzet. Situacija doma postaja vedno bolj kritična. Povpraševanje na trgu livarskih zlitin je zaradi bistveno manjše avtomobilске proizvodnje močno upadlo. Cene in premije na trgu so dosegle tako nizko raven, da Talum v večini primerov s svojo ponudbo ni konkurenčen in v DE Livarske zlitine že pripravljamo ukrepe, kako z minimalno

možno zmogljivostjo organizirati proizvodnjo. Vedno pogostejše so tudi napovedi o padcu povpraševanja po drogah.

Na svetovne razmere Talum ne more vplivati, sprememb na bolje pa ne moremo pričakovati vsaj še nekaj mesecev. **Zmanjšani obseg prodaje bo v naslednjih mesecih privedel do manjših prilivov, likvidnostnih težav in do vprašanja, kako zagotoviti kolikor toliko normalno poslovanje.**

Rezerve bo treba poiskati doma. Pripravimo se, ne bo lahko!x

Dan, ki ga ponavljamo

BRIGITA AČIMOVIČ
FOTO: DARKO FERLINC

Uspelo nam je. Deseti Talumov dan za zdravje je za nami. Pogosto mu rečemo kar ZDRAVO TALUM, čeprav je ta slogan namenjen vsem dejavnostim, ki jih izvajamo za našo boljšo psihofizično kondicijo in posredno tudi za splošen razvoj Taluma. Ni pomembno, kako mu rečemo, pomembno je, da se tega našega skupnega preventivnega rekreativnega druženja vsako leto znova udeleži precejšnje število ljudi tako iz Taluma kot iz hčerinskih družb.

Začeli smo s pohodi, plavanjem, kolesarjenjem, tenisom. Vse te dejavnosti so aktualne še danes. Spomnim se lastnega razmišljanja, da bomo ogromno dosegli tisti dan, ko se boste npr. za kolesarjenje dogovorili sami, brez posredništva sodelavk iz Kadrovske službe. Verjetno niti ne veste, kako lepo vas je videti ob popoldnevih ali

ob koncu tedna, ko v kolesarski opremi nabirate kondicijo z vrtenjem pedalov. Ta naša rdeča barva na kolesarskih dresih že od daleč prijetno bode v oči. Res vas je lepo videti.

Deset let, deset priložnostim primernih spominskih daril. Prvo darilo je bila majica z napisom ZDRAVO TALUM, letošnje spominsko darilo je bil merilnik korakov. Ravno tako z napisom ZDRAVO TALUM. Vmes pa čepica, brisača, dežnik, bidon, torbica, anorak, nahrbtnik, naglavna svetilna lučka. Spominska in hkrati koristna darila.

Vsa leta smo po končanih rekreativnih dejavnostih tudi kaj pojedli in popili. Ob zdravi hrani smo spoznavali jedi različnih dežel in kultur, za kar so vedno zelo dobro poskrbeli Vitalovci. Znali smo se tudi zabavati. Iskali smo skrite zaklade, plesali, tekmovali v

Brigita Ačimovič

različnih igrah. Najbolj tradicionalna igra je postala vlečenje vrvi, ki je letos nismo ponovili. Letos je bilo na vrsti nekaj drugega, saj je bila deseta obletnica Talumovega dne za zdravje. In ker k obletnicam sodi tudi torta, je bila prav torta tokrat prijetno presenečenje za vse in prava paša za oči. Tisti, ki smo bili tam, vemo, da tudi za naše brbončice.

Da so jo morali nekateri použiti na poseben način, z rokami na hrbtu, je bila še posebno dobra ideja glavne organizatorke. Prav zanimivo je bilo opazovati tekmovanje tistih, ki so se udeležili vseh desetih Talumovih dni, kdo izmed njih bo prvi pojedel kos torte na tako zabaven način. Si predstavljate po klovnovski razmazano belo kremo okrog ust tekmovalcev? Desetih Talumovih dni za zdravje ne bi bilo brez Miše, Stanka, Slavka, Ivana,

Milana, Jožice, Darje, Vere, Darka, Bogdana, Bruna, Vitalovcev, Vargasalovcev in še mnogih, ki pri pripravi in izvedbi teh dni sodelujete s srcem. In seveda brez vseh vas, ki se teh dejavnosti udeležujete.

Pred desetimi leti je o prvem Talumovem dnevu za zdravje v Aluminiju napisala članek Vera Peklar. Naslov prispevka je bil *Dan, ki ga bomo ponavljali*. Druga septembrska sobota je dan, ki ga ponavljamo že deset let. Upam, da ga bomo ponavljali še vsaj naslednjih deset. Še z večjim številom udeležencev? Te ga bi bila najbolj vesela.x

Slika razvoja DE Elektrolize je nizka poraba električne energije

DR. ZLATKO ČUŠ
FOTO: SRDAN MOHORIC

V DE Elektrolize se že dalj časa poglobljeno ukvarjamo z optimiranjem procesa v smeri čim nižje porabe električne energije. Naši napori so obrodili sadove, kajti drugo leto zapored smo v tehnologiji AP18 najmanjši porabnik električne energije na enoto proizvoda v svetu.

Poleg stabilnega obratovanja in optimiranega surovinskega toka smo se lotili tudi preizkušanja in vgradnje grafitiziranih katodnih materialov. Trenutno smo na ravni 13,134 kWh na tona in še vedno nam ostaja izziv, priti pod magično mejo 13,000 kWh na tona proizvedenega aluminija.

Proces optimiramo tudi v smeri čim nižje vsebnosti železa v aluminiju, kar nam po drugi strani povzroča glavobole zaradi optimiranja stroškov. Kar s težavo gledamo relativno velike ostanke anod, glede na tržno situacijo in s tem povezano ceno anod pa je naš cilj vsekakor povečati čas menjave anod na 80 izmen.

Ekipa, ki se ukvarja z zbiranjem in obdelavo novih idej, je prav tako ambiciozno zastavila svoj program in letos

obdelala 27 koristnih predlogov ter jih izvedla 19. To je za naš tip proizvodnje spoštovanja vreden dosežek in vzpodbuda za nadaljnji razvoj.

Velik izziv bo za nas v naslednjih dveh letih predstavljal remont elektroliznih celic, ker nas v tem obdobju čaka kar 100 remontov. To bo velik izziv tako kvantitativno kot kvalitativno in bo bistveno vplivalo na dosego našega cilja, priti pod 13,000 kWh na tona aluminija.

Tudi procesna računalnika sta nekoliko zastarela in nujno menjavo bomo seveda izkoristili za izboljšanje poročilnega in krmilnega sistema na osnovi predloga izboljšav operativnega in razvojnega osebja. Z optimiranjem in redno vpeljavo merilnega sistema za kontinuirno merjenje fluoridov in prahu bomo seveda poskrbeli, da bodo naši proizvodni parametri prav tako sledili vedno ostrejšim okoljevarstvenim zahtevam.x

Rezultati razvoja DE Gnetne zlitine so vedno bolj vidni

BOŠTJAN SAGADIN
FOTO: SRDAN MOHORIC

Takoj ko v Talumu slišimo besedo razvoj, se večina vpraša: Kaj bomo gradili? Kakšno napravo bomo vgradili? Koliko milijonov bo stalo? Seveda je to zelo pomembno, a vendar so tudi manjše stvari, ki jih lahko imenujemo razvoj. Vsekakor so tudi te manjše stvari občasno pomembnejše, saj odražajo trud večine delavcev v posameznem delovnem okolju.

Kar se tiče razvoja v naši DE, je vsekakor najprej treba omeniti modernizacijo proizvodne linije za litje širokega traku. Na liniji smo obnovili livne peči, livne žlebove ter filtre taline. V drugem delu modernizacije, ki je pravkar v zaključni fazi, pa smo modernizirali celotno krmiljenje ter nadzor nad celotno proizvodno linijo. V tej fazi je bil vgrajen tudi rezkalnik stranskih robov odlitega širokega traku, a o njem mogoče kaj več v kateri od naslednjih številok Aluminija. Za potrebe rezkalnika smo na omenjeni liniji predelali tudi škarje. Rezultati modernizacije so že opazni in upamo, da bodo po drugem delu še vidnejši.

V celotnem preteklem obdobju smo precej razmišljali o tem, kako izboljšati delovanje linije za litje drogov. Med drugim smo se posvečali natančnejšemu evidentiranju posameznih materialov, naloženih v talilno peč. Nova računalniška aplikacija je bila razvita v Talumu in je dobra osnova za naprej. Poudariti moramo tudi delo zaposlenih na področju podajanja inovativnih predlogov. Predlogi prihajajo iz kroga vrelcev idej in tudi od drugih zaposlenih. So zelo pomembni, saj neposredno vpleten delavec najbolje pozna svoje delovno okolje in izboljšave, ki jih je možno uvesti. Prav te male detajle, ki nam velikokrat olajšajo delo in zmanjšujejo stroške, moramo ceniti kot zelo pomemben del razvoja v posameznem okolju.

V prihodnje bo verjetno prav manjšim inovacijam treba posvetiti še več časa in energije. Premisliti bomo morali, kaj bomo delali danes, da bomo uspešni jutri, torej razvijati ideje in prevzemati tveganje za njihovo uresničitev ter tako poskrbeti za dolgoročno uspešnost celotnega podjetja.x

Prelivanje tekočega aluminija

Izvajanje meritev na drogovih

Naš razvoj temelji tudi na predlogih in kreativnosti

MARJAN KROŠL
FOTO: SRDAN MOHORIČ

Zadnje desetletje Talum zaznamujejo številni projekti. Vlaganja v primarno proizvodnjo, vzpostavitev ustreznih predelovalnih kapacitet in prilagoditev procesa v livarnah za uporabo odpadnega aluminija ter ustrezne posodobitve oziroma vlaganja v podpornih procesih so glavna področja investicijskih aktivnosti.

Tudi livarna zlitin je del te zgodbe. Šele leta 2002 zgrajena livarna je že doživela številne spremembe. Proizvodnja, ki je temeljila na uporabi elektroliznega aluminija, danes temelji na enakovredni uporabi elektroliznega in sekundarnega aluminija z upošteva-

njem vseh okoljevarstvenih standardov. Sliši se preprosto, za ta korak pa je bilo treba poleg nujnih investicij, o katerih smo že pisali, postoriti še marsikaj drugega. Pa investicij še ni konec.

Današnji sestavek je namenjen razvoju, ki poteka tiho, v ozadju in temelji na dnevnem dogajanju ter predlogih in kreativnosti številnih ljudi. Govorimo o izboljšavah, in to bodisi procesa, bodisi naprav ali pa le delovnega okolja. Običajno imajo zasnovo v zatikih, motnjah proizvodnje, incidentnih situacijah ali pa so posledica sprememb v surovinah in proizvodnem

programu. Lotevamo se jih na različne načine. Izboljšave, ki nastanejo na osnovi analize parametrov procesa ali zapisov o motnjah, so izražene kot spremembe parametrov procesa, programske spremembe ali spremembe zasnove oziroma konstrukcije naprav, ki nastanejo na osnovi skupnega dela proizvodnih tehnologov s tehnologi (programerji, konstruktorji) iz DE Vzdrževanje ali pa jih izvedejo dobaviteljev naprav. Drugo skupino predstavljajo izboljšave, ki nastanejo na osnovi pobude zaposlenih bodisi prek vrelcev idej bodisi individualno. Letno jih beležimo več kot 20 in v veliki meri olajšajo delo v proizvodnji.

Za realizacijo izboljšave je običajno potrebno sodelovanje več služb. Včasih se zdi, da realizacija naloge poteka (pre)počasi. Upravičeno? (Ne)realno pričakovanje, da bi postorili vse hkrati, ali pa je to le izgovor? Odvisno od primera do primera, vsekakor pa je možno z ustreznim razumevanjem in planiranjem prioritet na tem področju biti še bolj učinkovit. Po drugi strani pa je včasih prisotno tudi prepričanje, da je napredek možen le s tehnično izboljšavo. Pa vedno ni tako. Marsikatera znana rešitev ni ekonomsko upravičena in je možno že z ustreznjšim pristopom k posluževanju in vzdrževanju naprave zagotoviti njeno nemoteno delovanje.x

Etiketiranje

Razvoj laboratorijskega preizkušanja

DR. MARKO HOMŠAK
FOTO: SRDAN MOHORIČ

Trajnostni razvoj je in bo temeljna usmeritev posameznika, podjetja in družbe kot celote. Na tem področju se med seboj prepletajo ekonomski, okoljski in socialni razvoj. Besede razvoj, uspešnost, inovacija, izum, znanost so lepe in nas navdajajo z optimizmom, vendar morajo sloneti na realni vsebini in zdravih temeljih znanja, usposobljenih ljudi, ustrezni tehnologiji in opremi, komunikaciji, sodelovanju in razvoju v okolju, ki

zagotavlja za to tudi ustrezne pogoje. Izgraditev uspešnega posameznika, podjetja ali družbe se ne zgodi čez noč, traja več let trdega in sistematičnega dela ob učinkovitem in zadostnem ter namenskem vlaganju sredstev in ustreznem razvoju še drugih dejavnikov, ki pripomorejo k temu, da smo lahko za določeno obdobje boljši od drugih. Kajti za naslednje obdobje tega ne vemo več.

Na področju laboratorijskega preskušanja smo v zadnjih desetih letih precej investirali v zamenjavo zastarelih instrumentov, programske opreme in zagotavljanje ustreznih delovnih razmer. Ob tem moramo povedati, da

je cikel menjave instrumentov in programske opreme, ki je sedaj že obvezni in sestavni del aparatov, vedno hitrejši; lahko bi rekli, da smo spet na začetku novega ciklusa izboljšav. Prvi, sedaj najstarejši zamenjani

instrument je npr. star že 10 let – to je atomska absorpcija (AAS), robot prve generacije iz leta 2001 na našem optičnem emisijskem spektrometru (SMS1000) pa je na tržišču že kot tretja generacija (SMS3000).

Vzpostavljena sta sistematično usposabljanje in izobraževanje vseh zaposlenih, pri tem pa je predvsem dobrodošlo in koristno sodelovanje z mladimi, ki prihajajo s Fakultete za kemijo in kemijsko tehnologijo Univerze v Mariboru v okviru obvezne strokovne prakse, ki traja približno štiri mesece. Tudi vrelec idej je dodal k celotnemu razvoju novo dimenzijo, saj je bilo od nastanka skupine leta 2007 do junija 2008 zapisanih 34 koristnih predlogov. Realizirali smo praktično vse. To je občutljivo področje – predvsem ker gre za naše zaposlene –, kjer iščemo nove ideje, zamisli, rešitve in ga bo

treba še razširiti, vzpodbuditi in motivirati.

Z univerzama v Mariboru in Ljubljani sodelujemo zlasti na področju mikroskopiranja in metalografskih preiskav. Svoj delež k nenehnemu izpopolnjevanju je dodal proces akreditiranja določenih laboratorijskih postopkov, ki nas je prisilil k dopolnitvi laboratorijskih postopkov v smeri validacije in določanja merilne negotovosti ter obvladovanja drugih tehničnih zahtev in zahtev vodenja kakovosti v laboratoriju na splošno. Za zagotavljanje kakovosti rezultatov je izredno pomembno tudi sodelovanje v domačih in mednarodnih medlaboratorijskih primerjalnih testih, ki prispevajo k potrjevanju rezultatov ali k iskanju odgovorov na eventualne neskladnosti. Na tem področju sodelujemo npr. s Kemijskim inštitutom v Ljubljani, Zavodom za zdravstveno varstvo Kranj

ter s podjetji R&D Carbon iz Švice, Hydro z Norveške, Aquacheck iz Avstrije in Ifep iz Nemčije. Na področju specifičnih raziskav, ki jih v našem laboratoriju ne izvajamo, pa sodelujemo tudi z zavodoma za zdravstveno varstvo iz Maribora in Novega mesta, z Ericom iz Velenja, Ikemo s Ptuja, z Eko Inženiringom iz Raven na Koroškem in drugimi. Leta 2008 so bili vsi primerjalni testi zelo uspešni, pri čemer je bilo to področje razširjeno še na primerjavo testov pri proizvodnji anod.

Tudi razvoj mednarodnih standardov, v zadnjih letih predvsem standardov EU kot SIST EN, prispeva k dvigu kakovosti laboratorijskega preskušanja in jih je treba vključiti v delo laboratorija. To pa brez določene izobrazbene strukture in za to usposobljenih zaposlenih ni mogoče.

Če govorimo o okoljskem vidiku trajnostnega razvoja pri laboratorijskem preskušanju, gre v večini primerov za zamenjavo kemikalij, ki imajo manjši vpliv na okolje (npr. ozonu škodljive kemikalije), z bolj sprejemljivimi, kar pa za seboj potegne razvoj nove preskusne metode, novega standarda in nato praktično izvajanje. To pa traja lahko tudi več let. Predvidevajo, da bo na področju kemikalij in z njimi povezanega vedenja o njihovem vplivu na okolje in zdravje ljudi precej prispevala nova zakonodaja na področju kemikalij REACH, ki je trenutno v začetnem obdobju izvajanja, tj. v predregistracijskem postopku pri Evropski agenciji za kemikalije v Helsinkih. In tudi tukaj ima družba Talum pred seboj odprtih nekaj aktivnosti, ki pa jih bomo predstavili v eni izmed prihodnjih številok Aluminija. **x**

Talum in podjetja na njegovi lokaciji povezuje SEVESO

DR. MARKO HOMŠAK
FOTO: IVO ERCEGOVIČ

Jesen v Talumu

Aluminij, številka 10, oktober 2008

Kot je znano, je družba Talum konec novembra lani prejela okoljevarstveno dovoljenje za t. i. IPPC-dejavnosti, proizvodnjo anod, proizvodnjo primarnega aluminija, proizvodnjo v livarnah in predelavo ter za vse tehnično povezane naprave, ki omogočajo nemoteno proizvodnjo v teh napravah. Vzporedno z nastajanjem okoljske zakonodaje za naprave, ki lahko povzročajo onesnaževanje večjega obsega, se je sprejemala okoljska zakonodaja za uveljavitev vseh ustreznih ukrepov, da bi preprečili večje nesreče zaradi kemikalij in zmanjševali posledice takšnih nesreč (po smernici Seveso I in II), če bi se zgodile. Smernica Seveso je dobila ime po mestu Seveso blizu Milana v Italiji, kjer se je leta 1976 zgodila velika nesreča zaradi kemikalij. Nesreča je bila povod za razvoj ustrezne zakonodaje, ki nalaga obratom, ki v okviru

svoje dejavnosti uporabljajo določene kemikalije in presegajo določen prag količine neke kemikalije, da sprejmejo ustrezne ukrepe, da se nesreča ne bo zgodila. Naša družba je tako tudi zavezanec po tej veji zakonodaje in smo v fazi pridobivanja še enega okoljevarstvenega dovoljenja za t. i. »obrate večjega tveganja za okolje in varnost«.

V ta namen sta bila izdelana Varnostno poročilo in Načrt zaščite in reševanja. Kakšna sta namen in vsebina Varnostnega poročila?

Varnostno poročilo je bilo izdelano z namenom, da analiziramo in ocenimo obratovanje naše družbe z vidika preprečevanja večjih nesreč z nevarnimi kemikalijami in z vidika zmanjševanja njihovih posledic. Z varnostnim poročilom se na razumljiv in sistematičen način prikaže, da smo storili vse potrebno za preprečitev večjih ne-

sreč in za zmanjšanje njihovih posledic. Z ustavitvijo elektrolize B in odstranitvijo vseh naprav, ki so vsebovale kemikalijo PCB, se je tveganje za večjo nesrečo po kriterijih te zakonodaje bistveno zmanjšalo. Pri tem sta nam bila v veliko pomoč že vzpostavljena sistema za ravnanje z okoljem ter varnosti in zdravja pri delu ISO 14001 in OHSAS 18001.

V Varnostnem poročilu smo prikazali: - da je politika varstva pred večjimi nesrečami glede preprečevanja večjih nesreč in zmanjšanja njihovih posledic celovita v prizadevanjih in

načelih delovanja na celotni lokaciji Taluma,

- da je vzpostavljen sistem obvladovanja varnosti,
- da so opredeljene nevarnosti za nastanek večjih nesreč ter da so sprejeti ustrezni ukrepi za preprečitev teh nesreč in za zmanjšanje njihovih posledic,
- da je ustrezna stopnja varnosti in zanesljivosti vključena v načrtovanje, gradnjo, obratovanje in vzdrževanje vsakega objekta, naprave, skladišča, opreme in infrastrukture, ki so zaradi svojega obratovanja povezani z ne-

- varnostmi za nastanek večje nesreče,
- da je skladno s predpisi s področja varstva pred naravnimi in drugimi nesrečami izdelan načrt zaščite in reševanja za lokacijo Taluma in izdelan občinski načrt zaščite in reševanja,
- da je skladno s predpisom s področja varstva okolja izdelan načrt sanacije,
- da je sprejeta in objavljena informacija za javnost.

Prav zadnje bo izvedeno do 30. 11. 2008. V dokumentu bo na pregleden in informativen način podana informacija za javnost, ki bo

objavljena na oglasni deski družbe Talum in posredovana vsem podjetjem na njeni lokaciji. Informacija za javnost se pregleduje in sprejema vsaka tri leta ali tudi prej, odvisno od sprememb, ki bodo nastale v družbi Talum, podjetjih na njeni lokaciji ali novih zakonodajnih zahtev. V prihodnje sta torej še kako pomembna ustrezno zagotavljanje in izmenjava informacij med podjetji na lokaciji, kar je ne nazadnje tudi zakonska obveza.^x

Vzdrževanje in razvoj Taluma

MAG. MIHAEL HAMERŠAK
FOTO: SRDAN MOHORIC

Vzdrževalci

Čeprav je osnovno poslanstvo vzdrževanja zagotavljanje tehnične razpoložljivosti proizvodnih naprav, je razumevanje vzdrževanja v Talumu mnogo širše. Precejšen del aktivnosti vzdrževanja sega tudi na področje razvoja proizvodnih kapacitet in s tem Taluma. To je seveda edini pravi pristop, saj je naša naloga izkoristiti

vse razpoložljive vire. Le tako bomo še naprej ostali v družbi uspešnih podjetij.

DE Vzdrževanje je s svojim kadrom, ki zelo dobro pozna stroje in proizvodne tehnologije, eden od ključnih virov Taluma. Vzdrževalci se ukvarjamo s pomembnimi razvojnimi nalogami, kot so: razvoj procesa vzdrževanja,

sodelovanje pri stalnem tehnološkem razvoju proizvodnih naprav, sodelovanje pri investicijskih projektih ...

Ključna razvojna aktivnost vzdrževanja je razvoj samega procesa vzdrževanja, ki je nikoli končana zgodba. Stopnja razvitosti tega procesa neposredno vpliva na konkurenčno sposobnost vzdrževanega proizvodnega procesa. Naše poslanstvo je poiskati odgovor na vprašanje, kako zagotoviti potrebno tehnično razpoložljivost proizvodnih naprav z optimalnimi stroški. Skupni cilj proizvodnje in vzdrževanja je doseči maksimalno skupno učinkovitost proizvodnih naprav s čim nižjimi stroški na enoto proizvoda. Vzdrževalci se skupaj s proizvodnjo trudimo, da se naši stroški odražajo v proizvodnem procesu kot dobra investicija. To pomeni, da vlagamo na tistih mestih, kjer imamo največje koristi, kar se odraža v relativno visoki tehnični razpoložljivosti in skupni učinkovitosti proizvodnih naprav.

Ena od pomembnejših razvojnih aktivnosti vzdrževanja je sodelovanje pri stalnih tehnoloških izboljšavah, ki

so neposredno povezane s proizvodnimi napravami. V našem podjetju je moč najti veliko število tovrstnih izboljšav, ki so skoraj vse implementirane prav s pomočjo naše delovne enote.

V zadnjih letih smo v Talumu imeli nekaj večjih investicijskih projektov v proizvodne naprave (nekaj od njih je še vedno aktivnih). Člani investicijskih projektnih skupin iz DE Vzdrževanje skrbimo za to, da je na proizvodnih strojih vgrajena kakovostna oprema, da je pri prevzemu dostavljena vsa dokumentacija, potrebna za vzdrževanje, in da je na novo nabavljena oprema dobro vzdrževalna. To je zagotovilo visoke tehnične razpoložljivosti z optimalnimi stroški. Kakovostno izvajanje zgoraj navedenih razvojnih nalog je nemogoče brez dobro usposobljenih in motiviranih sodelavcev. Da bomo vse aktivnosti na področju vzdrževanja lahko uspešno izvajali tudi v prihodnje, bomo morali enako kakor doslej še naprej razvijati kader in naša specifična znanja.^x

Razvoj Taluma brez informatike?

MAG ALBERT KOROŠEC
FOTO: SRDAN MOHORIC

V avtomobilski industriji dosegajo Toyota, Nissan in DaimlerChrysler 94–106-odstotno izkoriščenosti kapacitet! Ocenjujejo, da igra ključno vlogo pri doseganju visoke učinkovitosti informatika.

Podjetja dosegajo konkurenčnost na trgu na različne načine: s cenami surovin in dela, tehnologijo, izkoriščeno kapacitet, organiziranostjo ... Ne glede na način je sleherni od konkurenčnih elementov povezan z znanjem in njegovim upravljanjem na ravni podjetja, kar je tesno povezano z vlogo in funkcijo informacijskega sistema v podjetju. Znanje posameznikov je pomembno, vendar je z vidika

uspešnosti podjetja pomembnejše povezovanje tega znanja v celoto.

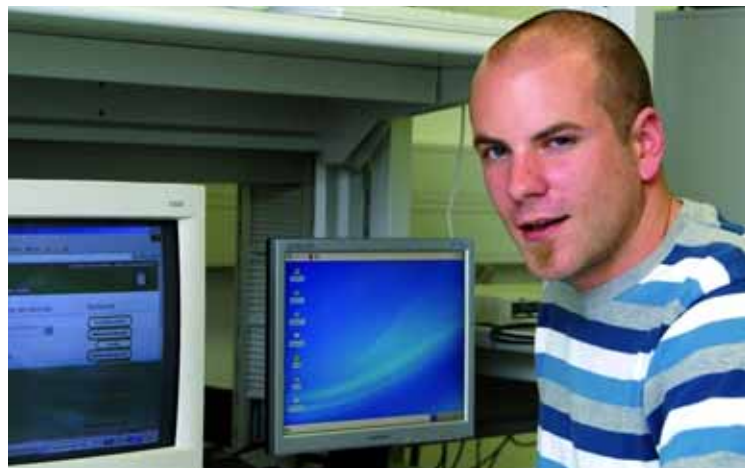
Čeprav je osnovni proces pridobivanja aluminija enak že več kot 100 let, je sama proizvodnja doživela velike spremembe in izboljšave, predvsem pa je bistveno učinkovitejša. Zakaj? Poleg tehnoloških izboljšav v celotnem proizvodnem ciklu so odločilno vlogo odigrale organizacijske spremembe. Znano je dejstvo, da razvoj informacijske tehnologije in internet vplivata na naše vsakodnevno življenje in ustvarjata nove oblike komuniciranja – navidezna okolja! Okolja za razne interesne skupnosti, povezovanje vsakogar z vsakim. Nov svet, v katerem so svoj prostor že našli spret-

ni prodajalci in ustvarjajo svojstven trg prodaje idej.

Spremembe so gonilo razvoja, poslanstvo informatike je vzpodbujati spremembe! Govorna komunikacija je doživela revolucijo z mobilnimi telefoni, ki po dobrem desetletju intenzivne uporabe že ponujajo rešitve avdio, video, sporočilne in podatkovne komunikacije.

Komunikacija in sodelovanje v delovnih okoljih in med njimi predstavlja stalen izziv, ki mu informatika poskuša slediti z uvajanjem modernih rešitev: sodelovanje v skupini, vodenje projektov, nove komunikacijske poti (mobilne komunikacije, izmenjava različnih vrst informacij, uporaba posebljenih informacijskih portalov, socialna omrežja ...).

Ali si lahko privoščimo ignoriranje teh novih oblik komuniciranja, ki jih bodo nekoč mladi prinesli s seboj v svoja delovna okolja? Ali lahko sprejemamo pomembne odločitve s pomanjkljivimi informacijami? Ali si upamo in želimo jutri poskusiti delati nekoliko drugače? Odgovor na ta vprašanja ne bi smel biti pretežak, vendar se vse prevečkrat tolažimo: »Saj je še čas ...« V hitro spreminjajočem se svetu je hitrost odločilna. Informacijski sistem in informacijske tehnologije ponujajo nove priložnosti biti hitrejši in učinkovitejši kot konkurenca, zato so nepogrešljive. Pa vendar, hitrost odločitev je odvisna od uporabnika in njegovega znanja, da te informacije uporabi za kakovostne odločitve.x"

Aleksander Irgolič

Zaposlitveni sejem

TANJA MADJAR, DEJAN LEVANIČ

V ptujski športni dvorani Center je 2. oktobra letos potekal peti zaposlitveni sejem. V dopoldanskem času so ga množično obiskali mladi, ki se še odločajo za svojo poklicno pot, v po-

poldanskem pa tudi iskalci zaposlitve, ki na tovrstnih sejmih navežejo stike z delodajalci. Organizatorja sejma, Šolski center Ptuj in Zavod RS za zaposlovanje, sta tudi tokrat poskrbela za številna brezplačna predavanja, obiskovalce pa je pritegnilo precej stojnic, kjer so se predstavljale izobraževalne ustanove s širšega območja in kamor je vabilo vsaj dvajset delodajalcev.

Predstavniki Taluma so na sejmu predstavili aktualne potrebe po delavcih v proizvodnji in razpisane kadrovske štipendije ter mimoidočim odgovarjali na morebitna vprašanja. Tudi tokrat je bila vidna velika neskladnost med našimi potrebami in iskalci zaposlitve: zaposlitev so iskale predvsem ženske, ki po izobrazbenem profilu ne ustrezajo našim potrebam. Največ iskalk zaposlitve je bilo s

področja ekonomije: administratorke, poslovne sekretarke, ekonomske tehnice in diplomirane ekonomistke. Posameznikov poklicne ali tehnične smeri na tokratnem zaposlitvenem sejmu praktično nismo srečali.

Med mlajšimi obiskovalci je bilo največ osnovnošolcev, ki se šele odločajo o svoji poklicni poti, nekateri pa še sploh ne razmišljajo o njej. Njim smo predstavili kadrovske štipendije in jih informirali o izobrazbenih profilih, ki jih bomo v Talumu potrebovali tudi v prihodnje.

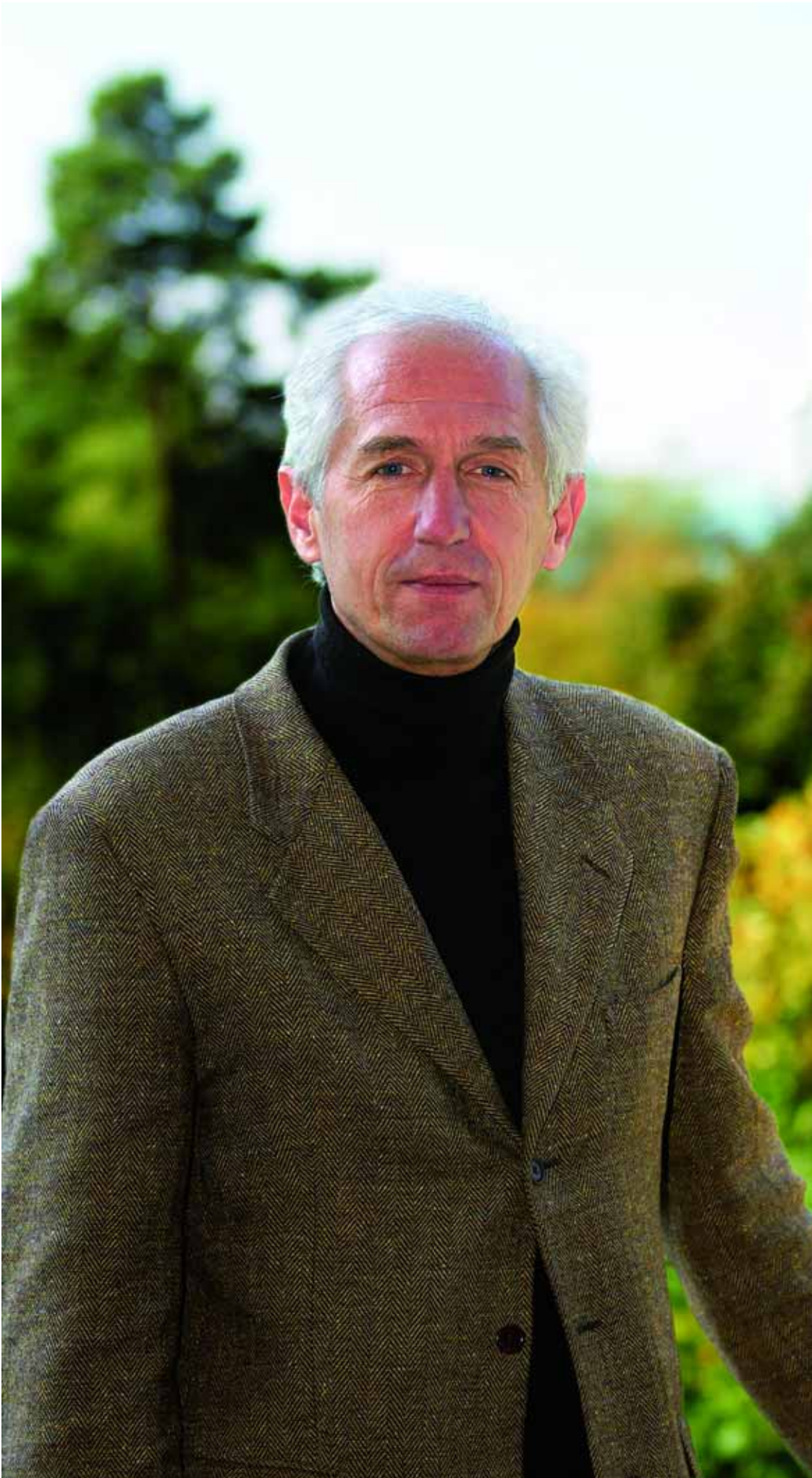
Zaposlitvene sejme vidimo predvsem kot priložnost, da se predstavimo, in kot možnost, da nas ljudje spoznajo, nekoliko manj pa kot priložnost, da spoznamo bodoče sodelavce.x

INTERVJU

Pogovarjali smo se z Bojanom Žigmanom

Vse razvojne projekte smo vodili sami

IVO ERCEGOVIĆ
FOTO: SRDAN MOHORIČ

Če hočemo spoznati značilnosti razvoja Taluma v daljšem obdobju, moramo povprašati člana Uprave za proizvodnjo in razvoj Bojana Žigmana. V tovarni je že od leta 1976. Njegovi začetki so podobni začetkom večine drugih: spoznavanje dela in takratne tehnologije. Videvali smo ga povsod, največkrat tam, kjer so se dogajale konkretne in zahtevne naloge, tam, kjer je bilo treba garati. Značilno zanj je, da je morda bolj kot drugi rasel strokovno in po človeški plati skupaj z razvojem tehnologije in tovarne kot celote. To mu je omogočilo, da kot drugi človek Taluma uspešno opravlja to zahtevno funkcijo že skoraj 18 let. Značilno je tudi, da nikoli ne sili v ospredje, toda zato njegova učinkovitost ne izgubi nič svoje odličnosti; lepo se dopolnjuje s predsednikom Uprave in preostalimi člani vodstva. Razvoj Taluma ima bogato zgodovino, kar se najbolj vidi pri nenehnih izboljšavah procesa, posebej v zadnjem obdobju, čeprav v resnici nimamo prave, klasične organizacije razvoja. To je le ena od mnogih posebnosti Taluma. Morda se odgovor na to vprašanje skriva v mnenju predsednika Topleka, ko pravi: »Talumova širša strokovna ekipa se zaveda ne le svojih dosedanjih uspehov, temveč tudi izzivov, ki smo jih zastavili v svoji razvojni politiki ... Največje vračilo vidim v tem, da so ljudje zadovoljni z okoljem, v katerem delajo.« Naj bo ta tema iztočnica za najin pogovor.

Koliko je po tvojem mnenju resnice v zgodbi o naši posebnosti, ki nam je pogosto krojila usodo?

Talum je v svetovnem merilu relativno majhen proizvajalec aluminija. Zaradi

»Z rastjo programov predelave aluminija se je pojavila potreba po drugačnem pristopu k raziskovanju.«

tega smo se prisiljeni nenehno prilagajati spremembam na trgih. To je tudi razlog, da vse večji del svoje dejavnosti preusmerjamo iz proizvodnje aluminija v proizvodnjo polproizvodov. Že tradicionalno smo bili povezani s tujimi trgi, in to kot prodajalci svojih proizvodov ter kot kupci opreme in surovin. Od tod smo mnogokrat črpali informacije o razvoju v naši panogi. Nenehno prepričevanje o naši ekološki naravnosti v širši javnosti praviloma ne zadostuje, nejeverne lahko prepričajo šele konkretni rezultati. Sodbe o naši pomembnosti in potrebnosti z družbenega vidika so bile dostikrat pavšalne in v večini primerov nam nenaklonjene. Vse razvojne projekte smo vodili sami, kar nam je v veliki meri olajšalo obvladovanje opreme in proizvodnih pro-

cesov po končanju projektov. Lastna znanja smo torej vgrajevali že v razvojni fazi slehernega projekta. Posebna specifičnost Taluma je pripadnost zaposlenih tovarni in njenim ciljem, kar nam je dajalo moč za prebroditev vseh težav, ki so nas spremljale v vseh obdobjih razvoja. Te značilnosti so Talumu vsekakor dale svoj pečat.

Ko govorimo o klasičnem razvoju, imamo v mislih posebno skupino raziskovalcev, ki imajo na razpolago posebno opremo, inštitute, laboratorij in podobno. Ali je bil tak razvoj v naših razmerah sploh možen in potreben?

V začetnem obdobju smo v Talumu skušali zgolj slediti razvojnemu trendu tehnike in tehnologije v tujih velikih proizvodnih sistemih. Edino ti so bili sposobni voditi razvoj na področju tehnologije primarne proizvodnje aluminija. Z razvojnimi koraki smo želeli ujeti najrazvitejše. Danes se lahko pohvalimo, da nam je to dejansko tudi uspelo, kar dokazujemo z vrhunskimi rezultati v elektrolizi.

Z rastjo programov predelave aluminija se je pojavila potreba po drugačnem pristopu k raziskovanju. Ker nam obseg dejavnosti še vedno ne omogoča organiziranja klasičnega razvoja oziroma lastne raziskovalne inštitucije, smo se začeli povezovati s šolami, raziskovalnimi inštituti in kupci naših izdelkov. Pri tem se Talum vedno pojavlja kot nosilec in koordinator projekta, kar nam omogoča popoln nadzor nad časovnim potekom projekta in zanj potrebnimi sredstvi. Ocenjujemo, da nam takšna organiziranost zagotavlja

fleksibilnost pri izbiri izvajalcev in raziskovalnih metod ter pri združevanju znanj pri posameznih razvojnih projektih.

»Če smo v letih modernizacije investirali v razvoj prek 100 milijonov evrov, ocenjujemo, da je za ohranjanje razvoja potrebnih vsaj 10 milijonov evrov na leto.«

Še Stojan Kerbler nas je opozoril, da ne smemo pozabiti stare »socialistične fabrike«. Kako ocenjuješ razvojno delo pred »našim« obdobjem?

Osnovni koncept tovarne je bil zasnovan zelo širokopotezno in izbrani za tisti čas moderna tehnologija in sodobna oprema. S procesnega vidika je eno stran tovarne predstavljala proizvodnja glinice, drugo pa proizvodnja aluminija. Infrastruktura je bila že v začetni fazi dimenzionirana za nekajkratno povečanje proizvodnih zmogljivosti. Sledila so obdobja pove-

čevanja proizvodnih kapacitet in prilaganja opreme razvoju novih tehnologij. Za sedemdeseta leta je značilna stagnacija razvoja. Prehod na sodobnejšo tehnologijo proizvodnje aluminija z uporabo predpečenih anod ni bil izveden, čeprav so v tovarni že delovale poskusne peči in je bila izdelana dokumentacija za proizvodnjo predpečenih anodnih blokov. Po mojem mnenju je bila zamujena velika priložnost, da bi ohranili korak z razvojem na področju proizvodnje primarnega aluminija. Strinjam se s Kerblerjem, vsem zaposlenim v tem obdobju je treba izkazati veliko čast, da so požrtvovalno delali in prebrodili obdobje s to staro tehnologijo.

»Naš večinski lastnik se ne zaveda, da iz lastninske pravice izhaja tudi del odgovornosti, zlasti ko gre za lastnino, ki je v lasti državnega podjetja.«

Kaj je bilo odločilno za velike premike od leta 1984 dalje in kakšna je bila tvoja vloga v tem?

Novo vodstvo tovarne in s preteklostjo neobremenjena projektna skupina sta pomenila bistven preobrat pri organiziranju in izvajanju razvojne dejavnosti. Sam sem si že v začetku osemdesetih let kot vodja projekta Predelava aluminija pridobil izkušnje pri izvajanju projektov, zato so me kmalu vključili v projekt modernizacije, kjer sem bil imenovan za vodjo podprojekta Anode. V tem obdobju je bila pomembna odločitev, da tehnologijo za proizvodnjo predpečenih anod izdelamo sami. V predvidenem roku smo kljub pomanjkanju izkušenj projekt uspešno dokončali.

In nadaljevali razvoj tovarne. Prosim, da na kratko orišeš najpomembnejše dosežke od takrat dalje, ker nekateri krogi v Sloveniji še vedno mislijo, da je vse zraslo samo od sebe.

Po uspešnem zagonu proizvodnje anod in nove elektrolize C leta 1988 smo nadaljevali modernizacijo procesa v elektrolizi B. Sledile so nekoliko neprijetnejše spremembe, saj je bilo spremenjeni primarni proizvodnji treba prilagoditi druge dejavnosti. Najprej smo leta 1991 ustavili proizvodnjo v elektrolizi A in leto zatem še proizvodnjo glinice, ki ni zagotavljala kakovosti, potrebne za procese v moderniziranih elektrolizah. Leta 1996 smo opustili proizvodnjo pare v kotlarni na premog in jo nadomestili s plinsko kotlarno. Sledila je izgradnja livarne drogrov.

Druga faza modernizacije v začetku novega tisočletja je pomenila še obsežnejši projekt, saj je zajela dejansko vse dejavnosti: od posodobitve in povečanja proizvodnje anodnih blokov, dograditve livarne livarskih zlitin do posodobitve predelovalnih obratov. Projekt se je dejansko končal v preteklem letu z ustavitvijo proizvodnje v elektrolizi B.

Rast proizvodnje je ob omejenosti oskrbe z električno energijo po zagonu nove elektrolize bila mogoča le s pretapljanjem kupljenega aluminija, katerega vse večji del je začel predstavljati odpadni aluminij.

Zadnji korak pri širitvi proizvodnega programa predstavlja leta 2006 uvedena proizvodnja ulitkov. Ves čas so vsem spremembam v proizvodnih procesih sledile spremembe tudi v storitvenih dejavnostih.

Pretaljevanje odpadnega aluminija je ena ključnih odločitev. Kako se razvija danes?

Z izgradnjo dvokomorne peči v livarni gnetnih zlitin so bili dani pogoji za začetek uporabe odpadnega aluminija v večjem obsegu. Danes je v drogovih vgrajenega že okrog 40 odstotkov odpadnega aluminija, s čimer smo na tem področju zmogljivosti zapolnili. Za povečanje talilnih zmogljivosti je bila lani zagnana dodatna peč v livarskih zlitinah. Smo v fazi optimiranja izbire odpadnega aluminija

glede na zahteve kupcev. Njim je namreč treba prilagoditi tako sestavo kot tudi količino različnih vrst odpadnega aluminija in pri tem zagotoviti še uspešnost celotnega posla. Letos bomo v livarnah pretopili že več kot 40.000 ton odpadnega aluminija.

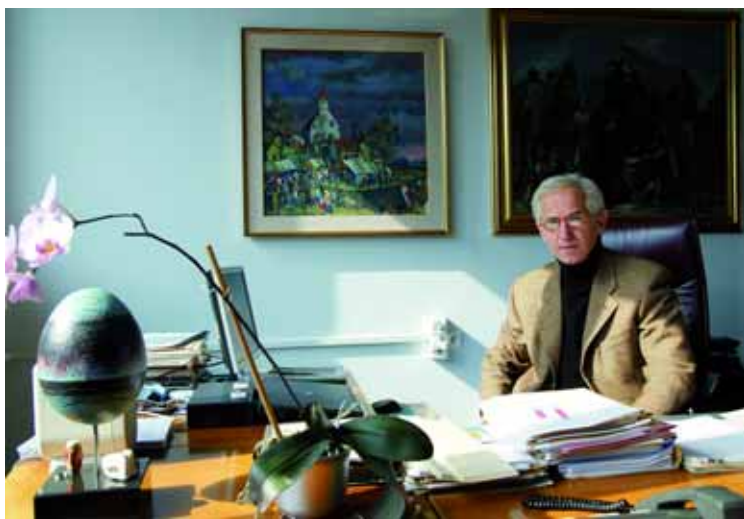
Kako na razvoj Taluma vpliva proizvodnja končnih izdelkov, ki se je začela z rondelicami, nadaljevala z izparilniki in v zadnjem obdobju z ulitki?

Nosilna programa bosta še naprej proizvodnja drogrov in proizvodnja livarskih zlitin, vendar bo prihodnost Taluma v veliki meri odvisna od nadaljnje rasti programov z višjo stopnjo predelave in večjo dodano vrednostjo. Pri tem se moramo zavedati, da se razvoj novih proizvodov meri v letih in da je predvsem zaradi tega potreben stalen razvoj na področju novih izdelkov in novih tehnologij. To je tudi eden izmed razlogov, da na slehernem od teh področij potekajo intenzivne razvojne naloge. Pri rondelicah poteka razvoj novih legur, pri izparilnikih razvoj toplotnega izmenjevalnika in pri ulitkih usvajanje novega izdelka.

Kateri so po tvojem mnenju osnovni kriteriji ali parametri, s katerimi lahko razložiš sliko Taluma z vidika trajnostnega razvoja?

Pomemben element trajnostnega razvoja, ki se pojavlja pri izvajanju naše dejavnosti, je racionalna raba naravnih virov. Pri tem se kot predelovalci odpadnega aluminija pojavljamo v dveh vlogah. Po eni strani skrbimo za predelavo odpadkov, po drugi strani pa varčujemo z energenti, saj se

»Posebna specifičnost Taluma je pripadnost zaposlenih tovarni in njenim ciljem, kar nam je dajalo moč za prebroditev vseh težav, ki so nas spremljale v vseh obdobjih razvoja.«

za pretapljanje porabi le 5 odstotkov energije, potrebne za primarno proizvodnjo. Tudi sicer proizvodnja aluminija in njegova predelava ne povzročata prekomernega onesnaževanja okolja. Procesi so zaprti, kar pomeni, da se odpadki iz proizvodnje reciklirajo v procesu samem ali v spremljajočih procesih.

O naši okoljevarstveni naravnosti pričajo tudi rezultati iz preteklega petletnega obdobja, ko smo emisije prahu in plinov zmanjšali za več kot 80 odstotkov, porabo električne energije za več kot 30 odstotkov in porabo vode za petkrat, specifično količino odpadkov pa smo znižali za četrtno.

Kaj pa naši ljudje?

Pomen zaposlenih sem že prej poudaril. Lahko dodam, da o tem, kakšni so, pričajo rezultati, saj jih brez njihove zavzetosti, vztrajnosti in predanosti ne bi dosegli.

Kolikšen vpliv ima inovativna dejavnost in organizacija vrelcev idej, s katerimi skušamo pritegniti najširši krog zaposlenih? Kakšna je perspektiva teh akcij?

Če ponujamo inovativnost v širšem pomenu besede, potem hitro ugotovimo, da je inovativnost pogoj za rojevanje novih idej, te pa so pogoj za spremembe, ki so gonilo slehernega razvoja. Tudi pri vsakdanjem delu je inovativnost način reševanja nekaterih problemov.

V neposredni proizvodnji, še posebej v procesni, je način opravljanja del predpisan. Da bi sprostili ustvarjalnost in inovativnost tudi na teh ravneh, so bili ustanovljeni vrelci idej, kjer dejansko lahko sodeluje vsak s

svojimi predlogi in idejami. Na ta način želimo priti do novih spoznanj in izboljšav, ki izvirajo iz izkušenj pri opravljanju neposrednih del v proizvodnji. Pri tem je vsaj tako pomembno tudi to, da s takšnim pristopom vzgajamo inovativni duh in širimo odkrit in sproščen pristop k reševanju problema. Rezultatov vrelcev idej nikakor ni pričakovati na kratek rok, zato mislimo z njimi nadaljevati tudi v prihodnje.

Ali je mogoče oceniti, koliko Talum iz svojih letnih prihodkov vlaga v razvoj? Ali imamo pri tem kakšno pomoč države ali iz sredstev evropske skupnosti?

Vlaganja v razvoj se v Talumu po letih bistveno razlikujejo in so odvisna od razvojnega ciklusa, v katerem smo. Če smo v letih modernizacije investirali v razvoj prek 100 milijonov evrov, ocenjujemo, da je za ohranjanje razvoja potrebnih vsaj 10 milijonov evrov na leto. Smo namreč v investicijsko intenzivni panogi, kjer se ciklično ponavljajo večje investicije.

V splošnem je pridobivanje sredstev iz skladov evropske skupnosti skorajda nemogoče, v kar smo se na nekaj primerih tudi sami prepričali. Enako velja tudi za sredstva, ki jih država Slovenija namenja za vzpodbujanje gospodarstva. Pri razvoju smo torej bolj ali manj odvisni od lastnih zmožnosti.

Kako vidiš perspektivo razvoja proizvodnje aluminija, naše »lahkote prihodnosti«?

Aluminij ima že leta najvišjo stopnjo rasti med vsemi kovinami. Vse strožje okoljevarstvene zahteve, omejenost virov in divjanje cen fosilnih goriv so gonilna sila pri uporabi aluminija v transportu. Možnost recikliranja in dobra preoblikovalnost mu dajeta prednost pred drugimi materiali v gradbeništvu in pri izdelavi embalaže. Vse bolj prodira tudi v elektrotehniko in strojogradnjo. Glede na splošne trende uvajanja sistemov zbiranja odpadnega aluminija bo vse bolj pridobivala veljavo predelava odpadnega aluminija in predelava odpadkov iz proizvodnih procesov izdelave aluminjskih izdelkov. Perspektive razvoja proizvodnje in predelave aluminija so dobre.

Ne moremo mimo pritiskov oblasti na vodstvo Taluma, ki še vedno trajajo. Imate vso podporo zaposlenih, pa vendar je težko vzdržati. Delavci so mnenja, da jih je strah našega vodstva, ker ste premočni zanje. Stanko Horvat je na to vprašanje odgovoril, da država uporablja princip voluharja, ki najprej najde najlepšo solato in jo uniči. Kaj pa meniš ti?

»Pomemben element trajnostnega razvoja, ki se pojavlja pri izvajanju naše dejavnosti, je racionalna raba naravnih virov.«

Skušamo delovati tako, da procesi vodenja ne bi bili moteni, vendar ti pritiski vsekakor preprečujejo sprejemanje pomembnejših odločitev in v poslovanje vnašajo negotovost. Takšno stanje se, hote ali ne, prenaša tudi na druga področja našega dela. Po nepotrebnem zgubljam čas in energijo. Naš večinski lastnik se ne zaveda, da iz lastninske pravice izhaja tudi del odgovornosti, zlasti ko gre za lastnino, ki je v lasti državnega podjetja. x

Talumovi ulitki v Evropi

VESNA MASTEN

Talumovci na sejmju

Na sejmju v Essnu, enem največjih sejmov aluminija v Nemčiji, smo uspešno predstavili naše ulitke.

Sejmi so kljub razvoju sodobne tehnike še vedno zelo pomembna oblika komunikacije s kupci. Skeptičnost nekaterih, da bodo sejme izpodrinili in ogrozili sodobni dosežki in možnosti predvsem informatike in telekomunikacij, je bila očitno odveč. Ravno nasprotno, pomen sejmov narašča, kar samo potrjuje v bistvu zelo preprosto dejstvo, da smo ljudje živa bitja in da osebnega stika, dogovora iz oči v oči in stiska roke ne more nadomestiti nobena, še tako sodobna teh-

nika. Navadno ima vsaka panoga en globalni, svetovni sejem, ki pomeni osrednji sejemski dogodek panoge. Na takem dogodku je prisotna skoraj vsa stroka, predstavljene so novosti, trendi, inovacije.

Tako smo se v DE Ulitki odločili, da septembra kot razstavljevec nastopimo na enem največjih sejmov aluminija, na sejmju Aluminium v Essnu v Nemčiji. Ker se v naši delovni enoti trenutno najbolj trudimo pridobiti nove kupce, smo se še z večjo motivacijo začeli pripravljati na sejem kot del tržne strategije. Udeležba na sejmih je del marketinških dejavnosti

podjetja, a ne le za pospeševanje prodaje, ampak dogodek, mesto, kjer se razstavljevalci lahko neposredno predstavijo svojim starim in potencialnim novim poslovnim partnerjem. Zato smo kmalu občutili, da naš nastop na sejmju odobravajo tudi druge delovne enote in službe iz Taluma in se tam želijo predstaviti skupaj z nami. Iz pobude in dobre komunikacije med delovnimi enotami se je razvil cel projekt, imenovan Sejem Essen.

Postavitev razstavnega paviljona je pomemben del sejemskega nastopa in v DE Ulitki smo že začeli načrtovati postavitev stojnice, zato smo iskali

pomoč še pri drugih udeležencih. Vsem in vsakemu, ki je kakor koli pripomogel k videzu sejemskega prostora, se zahvaljujemo za njegov prispevek. Glede na omejena sredstva smo se držali načela, da je pomembnejša vsebina predstavitve kot pa blišč in prenatrpanost stojnice. Odprti paviljon, kjer smo imeli svojo opremo, na kateri smo predstavili izdelke Taluma ter novosti iz DE Ulitki, je bil pri obiskovalcih zelo priljubljen. Dobro premišljen izbor razstavnih eksponatov je dal obiskovalcem boljšo predstavo o podjetju, še zlasti ker je bil podprt z novim Talumovim katalogom.

Zavedali smo se, da večina obiskovalcev specializiranih poslovnih sejmov prihaja iz podjetij, da so profesionalni strokovnjaki in zlasti da se na obisk sejma zelo dobro že vnaprej pripravijo, zato je bilo na naši stojnici ves čas kar nekaj strokovnjakov, a ne le iz sektorja prodaje. Analiza je v primerjavi s postavljenimi cilji pokazala, da je bil nastop skladen s pričakovanji, ter dala izhodišča za korekcije nastopa na naslednjih sejmih. Prisotnost na sejmju je bila koristna, svoj namen smo dosegli, saj smo pridobili zelo veliko kontakto. Razdelili smo prek 300 katalogov in vizitk. Talum se je kot podjetje predstavljal zelo kompetentno, kar je bilo čutiti iz zelo pozitivnih odzivov na videz naše stojnice in na konkurenčno ponudbo na trgu.

Vsekakor pa bodo sedaj, ko se je sejem končal, pomembne tudi druge dejavnosti. Obiskovalci, ki so osebe na sejmju pustili svoje vizitke in naslove, so dragocena baza podatkov za nadaljnjo obdelavo. V DE Ulitki zato potekajo intenzivni pogovori s podjetjem Bosch, ki povprašuje po izdelavi ohišja za visokotlačne dizelske črpalke in ABB (Brown Boweri). V drugi polovici oktobra se odpravljamo v Togliati v Rusijo na delovni sestanek s predstavniki podjetja Kamaz in UAZ Sevarstal.

Naše podjetje je tudi izvozno naravno, zato bomo trg za svoje izdelke še naprej iskali v tujini. Eno osnovnih orodij, s katerimi bomo prodirali na tuji trg tudi v prihodnje, bo razstava na primernem sejmju. Verjetno pa bo predvsem »človeški stik« tista prednost, ki bo sejmju še nekaj časa dajala veljavo. **x**

Priročnik za dobavitelje

JASNA ČUŠ BABIČ
FOTO: IVO ERCEGOVIĆ

Jasna Čuš Babič

Da bi izboljšali poslovanje pri nabavi materiala in storitev in s tem povečali konkurenčne sposobnosti podjetja, smo v Nabavi pripravili Priročnik za dobavitelje, ki je namenjen našim dobaviteljem in internim naročnikom.

Priročnik je dinamičen dokument, namenjen za izboljšanje komunikacije med dobavitelji in kupci. Za interne naročnike, ki sodelujejo v nabavnem procesu, so v njem strnjeni postopki, ki jih pri pripravi in izvedbi nabavnega posla izvajamo v Talumu.

Priročnik za dobavitelje je dokument, ki bo za zaposlene Taluma javno dostopen (www.talum.si) v informacijskem sistemu IFS. Vse morebitne spremembe so v domeni nabavne službe. Celoten Priročnik in tudi priloge (navodila in obrazci) so pripravljene tudi za tuje dobavitelje, in to v angleškem jeziku.

Dobavitelji so s priročnikom seznanjeni s Talumovo Politiko za nabavo ter strategijo nabave, plačilnimi pogoji ter globalnim procesom nabave v Talumu. Naša želja je, da bi bili dobavitelji bolj neposredno vpleteni v zniževanje stroškov nabave, kar je s poznavanjem procesov, potreb in sistematizacije

nabave, opisane v priročniku, gotovo omogočeno. Priročnik podaja pričakovanja Nabave do potencialnih dobaviteljev, in to z opisanimi postopki o izbiri in potrjevanju novih dobaviteljev. Že obstoječim dobaviteljem služi kot pripomoček za zagotavljanje zadovoljstva kupca, torej Taluma, saj bodo sedaj bolje poznali postopke in dokumente, ki so del nabavnega procesa v Talumu.

Priročnik smo pripravljali nekaj mesecev in kar nekaj časa več, kot smo si zastavili na začetku, saj je bilo treba uskladiti nekatere stare dokumente (organizacijske predpise, navodila za delo, obrazce) in vpeljati nekatere nove, za katere se je pokazala potreba med pripravo priročnika. Ob tem bi se delavci iz Nabave radi zahvali vsem tistim sodelavcem v Talumu, ki so sodelovali pri pripravi Priročnika in ga obogatili s svojimi znanji.

Verjamemo, da bo priročnik vsem, nabavnim delavcem, naročnikom in dobaviteljem, pomagal k boljši učinkovitosti pri delu ter dobremu sodelovanju vseh, ki sodelujemo v nabavnem procesu. **x**

Novi Talumov katalog

GREGOR JURKO
FOTO: IVO ERCEGOVIĆ

Gregor Jurko

Trženje naših proizvodov postaja vse bolj pomembno, kar še najbolj občutimo v času recesije, ki trenutno vlada v svetu. Marketinška orodja, kot so sejemске predstavitve, katalogi, prodajna pisma, različne predstavitve, postajajo vse bolj pomembna tudi na medpodjetniškem trgu in pri trženju polproizvodov, kjer se pojavlja Talum.

V marketingu sem skupaj s sodelavci in člani projektne skupine pripravil katalog, ki ga predstavljam v nadaljevanju. Namen kataloga je opozoriti kupce in lokalno skupnost na blagovno znamko Talum in vrednote, ki jih izžareva, graditi naklonjenost do blagovne znamke Talum in spodbujati kupce k nakupu naših proizvodov, povečati interes novih, potencialnih kupcev, ki doslej s Talumom neposredno še niso sodelovali, povečati interes potrebnih strokovnjakov za zaposlitev v podjetju. Katalog hkrati lajša predstavitev podjetja pri novih kupcih, dobaviteljih, na sejmih in pri obiskovalcih podjetja.

Katalog na dvajsetih straneh vsebuje osnovne informacije o našem podjetju in prodajnem programu. *Prvi del kataloga je splošen, poslovni del, v katerem smo predstavili podjetje v*

zgodovini, obenem pa poudarili zavezanost h kakovosti, ohranitvi okolja in odnosu do zaposlenih. *Drugi, tehnični del kataloga vsebuje uvodoma prednosti aluminija, čemur sledi predstavitev naših prodajnih programov: livarskih zlitin, drogov, rondelic, izparilnikov in ulitkov.*

Na sejmu Aluminium 2008, ki je potekal konec septembra v Essnu, smo potencialnim kupcem razdelili približno 400 katalogov. V kratkem bodo katalogi v slovenskem, nemškem, angleškem in italijanskem jeziku na voljo v marketingu in pri vodjih delovnih enot.

Sam sem videl veliko industrijskih podjetij in lahko rečem, da sta urejenost Taluma in servis, ki ga nudi, na zelo visoki ravni, zato je prav, da to spozna čim več potencialnih kupcev, ki Taluma še ne poznajo. Tudi s pomočjo kataloga. **x**

Razvoj zaposlenih

LILIJANA DITRIH
FOTO: LILIJANA DITRIH

Zaupanje, dobre komunikacije, motivacija, sodelovanje, skupni cilji so tiste besede in vsebine, ki so jih sode-

lavci in sodelavke videli kot ključne dejavnike uspeha posameznika, skupine, ki jo vodijo, in Taluma kot celote. Bile so rdeča nit septembrskih usposabljanj, ki se jih je udeležilo 106 sodelavk in sodelavcev.

Vodje izmen in skupin so se v okviru delavnice Dialog za uspešno vodenje, ki sta jo vodila Alenka Maher in Igor Krajnc, ukvarjali s tremi temeljnimi nalogami:

1. poznati samega sebe (interese, motive, vrednote, cilje ...),
2. poznati svoje sodelavce (vrednote, pričakovanja ...) in vedeti, kako bolj učinkovito voditi izmeno, skupino,
3. spoznati, kako lahko s svojim delom, s svojo ekipo prispevamo k uspehu podjetja.

Na podlagi kratkih teoretičnih uvodov, dela v skupinah, vaje »slepa hoja – zaupanje«, z reševanjem konkretnih problemov s področja vsakodnevnega dela smo skupaj izluščili tiste dejavnike in področja, ki so pomembni za uspeh, to pa so:

1. medsebojno zaupanje predstavlja temelj vodenja,
2. jasno zastavljene naloge, navodila in cilji vodijo k uspehu,
3. dobre komunikacije ni brez povratne informacije, pohvale,
4. koristni predlogi, inovativnost, odzivnost na spremembe so nujni,
5. jasen, pregleden način ocenjevanja uspešnosti in s tem plačni sistem, ki stimulira kakovostno delo, napredovanje,

6. skrb vodstva podjetja za dobro organizacijsko klimo, vrednote podjetja, jasno strategijo in dolgoročni uspeh.

Pomočniki, vodje OE in strokovni sodelavci so se preizkusili v poslovni simulaciji Zlato puščavskih kraljev. Skupine so se srečevale s pomanjkanjem virov, informacij, časovno stisko, nepredvidenimi okoliščinami ..., ki jih je bilo treba premagati. S pomočjo simulacije so spoznavali pomen načrtovanja, postavljanja jasnih ciljev, prioritet, medsebojnega poslušanja, sodelovanja, skratka, timskega dela. Obe usposabljanji sta služili tudi kot pomoč pri pripravi in vodenju letnih pogovorov. **X**

Slepa hoja - zaupanje

Palmira Banko, mag. Karmen Jošt in mag. Dragan Mikša

OBISK

Pohvala, vredna objave

IVO ERCEGOVIĆ
FOTO: IZTOK TRAFELA

Septembra so nas obiskali člani Inšpektorata RS za varstvo pred naravnimi in drugimi nesrečami iz celotne Slovenije. Ogljedali so si tovarno,

predstavili pa smo jim tudi proizvodni program, organizacijo družbe ter ukrepe varstva pred požarom in civilne zaščite. Ob tej priložnosti so izrazili svoje zadovoljstvo glede napredka tovarne kot celote, posebej pa je pomembna zelo visoka ocena za področje varstva,

ker so jo izrekli strokovnjaki in poznavalci razmer na tem področju. Citiramo del pisma, ki govori o tem: »Vtisi sodelavcev inšpektorata RS so se poenotili v mnenju, da je družba TALUM v preteklih letih tehnološko, okoljsko in gospodarsko dosegla velik

napredek, prav tako je s predstavljenimi organizacijskimi ukrepi zmanjšala nevarnosti, ki izhajajo iz proizvodnje, in strmi k čim večjemu doseganju zagotavljanja varstva pred požarom ter zaščite in reševanja.« **X**

Ko bogovi jokajo

ANTONIJA KRAJNC
FOTO: VLADO PREDIKAKA

V severovzhodnem delu Egejskega morja, oziraje se na obalo Male Azije, leži grški otok Kios. Egejsko morje leži med tremi kontinenti, Evropo, Azijo in Afriko, in je stičišče različnih kultur, religij in umetnosti. Je območje mitov in njihovega stapljanja z zgodovino. Otok leži med grškima otokoma Lezbos in Samos, le šest kilometrov oddaljen od turške obale. Zgodovina otoka je izjemno pestra, bil je križišče velikih civilizacij in pomembna trgovska postojanka. Tukaj je bil doma helenistični duh, številni učenjaki so plavali na krilih znanstvenih idej. Kios je bil Homerjev dom.

Celo zgodovino je bilo glavno mesto Kios vedno administrativno, finančno in kulturno središče. V njem živi več kot polovica prebivalstva. Na otoku je okoli 70 vasi, obala je dolga 213 km in je sestavljena iz številnih zalivov, peščenih in prodnatih plaž. Ena od plaž je prav posebna, saj je vulkanska. Črni vulkanski kamni v obliki večjih ali manjših jajc dajejo poseben čar topli morski vodi. Morje je čisto in plavanje v zalivih podobno nežnim objemom drage osebe, ki ji najbolj zaupamo.

Klima je izjemno mila, tako da je Kios otok pomarančnih nasadov, drugih sadnih dreves, oljk, mandljevcev, vinogradov, vrtov. To je otok divjih tulipanov, ki cvetijo spomladi. Poleg bogate flore najdemo tu tudi različne ptice, posebej jerebice. Včasih so živele pri otočanih, ki so jih gojili kot piščance.

Otok nima veliko površinskih voda in samo nekaj potočkov teče po njem. Padavine so redke, posebno poleti. Letos naj bi bil zadnji dež v mesecu maju. Kios je eden najbolj osončenih krajev v celem Sredozemlju. Klima je zmerna, tipično sredozemska. Poletja so prijetna, ker vseskozi pihlja severni

veter in temperatura večinoma ne presega 30 °C. Zime so blage, saj temperatura tudi sredi januarja ne pade pod 10 °C.

Otok Kios ima bogato zgodovino. Okoli leta 1474 se je na svojem potovanju na Vzhod na otoku ustavil Krištof Kolumb. Pisni viri navajajo, da je ostal na otoku nekaj časa in spoznal njegove lepote in dragocenosti. Mnogi celo verjamejo, da je Kolumb doma prav iz Kiosa.

Otok je bil ekonomsko in kulturno uspešen do konca 18. stoletja. Trgovanje, mastika in lahka industrija so zagotavljali dobro življenje, avtonomija in mir pa sta bila ugodna za razvoj kulture. Tridesetega marca leta 1822 pa so na otok stopili Turki. Njihov namen je bil en sam: da nadvladajo uporniške otočane. Izkrčalo se je 1.000 mož in petnajst dni so po otoku klali, zažigali, kradli in uničevali. Pobili so veliko pomembnih ljudi, več kot 25.000 prebivalcev je izgubilo živ-

Posebna arhitektura na otoku Kios

ljenje. Preostalo prebivalstvo so prodali na trgu sužnjev, rešili so se samo tisti, ki jim je uspelo pobegniti z otoka. Uničenje Kiosa je odmevalo po svetu in mnogi so izrazili svoje nestrinjanje z dogodki. Francoski slikar Delacroix je upodobil ta dramatična dogajanja na sliki, ki je danes svetovno znana in jo hranijo v Louvru. Zaradi splošnega nestrinjanja in pod pritiskom javnosti je sultan Bečid podal vrsto zagotovil, da se pregnani otočani lahko vrnejo nazaj na otok. V nekem obdobju je celo financiral njihovo vrnitev.

Otočani so se počasi začeli vračati na svoje domove, čeprav so se časi zanje

bistveno spremenili. Stare plemiške družine in bogati trgovci, ki so v rokah imeli ekonomijo, so odpluli v tujino. Leta 1850 je zamrznil ves pridelek citrusov in poljedelstvo je bilo močno prizadeto. Potres leta 1881 je uničil vse, kar je Kiosu sploh še ostalo, življenje pa je izgubilo 3.500 prebivalcev. Počasi pa se je Kios vendarle začel vračati v stari ritem. Enajstega novembra 1912 je bil osvobojen in postal je del Grčije. Med drugo svetovno vojno so se prebivalci uprli nemškemu okupatorju, tako da je bil tudi Kios skupaj s preostalo Grčijo osvobojen leta 1944.

Otok je v svoji zgodovini utrpel težke rane, zahvaljujoč odličnim pomorcem, energičnim trgovcem in mastiki, pa se danes lahko pohvali z visokim življenjskim standardom.

Poseben je po arhitekturnem slogu, ki se razlikuje od sloga sosednjih otokov v Mali Aziji. Na žalost je bila večina zgradb uničena v potresu. Kljub temu so ohranjene stavbe vredne občudovanja.

Solze zaljubljenega boga Heliosa še vedno podarja drevesce mastika

Kaj pa je mastika? To je zimzeleno drevo, ki raste samo na Kiosu. Sistematično ga gojijo v enaindvajsetih vaseh na jugu otoka. To je majhno drevesce z iztegnjenimi vejami, deblo ima hrapavo površino. Mastika je prozorna smola, ki se pridobiva iz debla. Prav zaradi pomembnosti mastike je bil otok tarča različnih osvajalcev, zato so mnoge vasi zgradili kot trdnjave. Ni znano, kdaj točno so mastiko začeli pridobivati, najstarejše omembe pa segajo v obdobje Herodota, v 5. stoletje pred našim štetjem.

Antični Grki so mastiko uporabljali kot prvi žvečilni gumi, da bi si z njo

pobelili zobe. Nekateri antični zdravilci so omenjali uporabo mastike proti kačjim pikom, vnetjem, želodčnim težavam, proti kašlju. Danes je znana uporaba mastike za zmanjševanje holesterola, deluje antibakterijsko, utrjuje dlesni, zdravi rane in pomaga pri zdravljenju čira na želodcu. V predelani obliki se uporablja kot sestavina zobne kreme, za šampone, parfume, kadila, loščila, pri izdelavi kakovostnega pohištva in glasbenih inštrumentov.

Delo z mastiko se začenja junija in se konča konec septembra. Pod vsakim drevescem najprej očistijo in izravnavajo tla. Debla skrbno očistijo, tla pa prekrijejo z belo zemljo. Potem debela drevesc zarezajo horizontalno ali vertikalno v globino 2 do 4 cm z orodjem, ki se imenuje *kentitiri*, kar je izjemno delikatno delo. Iz »ranic« začne teči smola – mastika. Traja 15 dni, da se posuši. Smola je podobna solzam. Ko se te solze strdijo, jih poberejo, saj se kristalčki zlahka ločijo od bele zemlje. Ko se delavci vrnejo v vas, tam oživijo ozke uličice: začne se čiščenje kristalov smole z milom in mrzlo vodo. Potem jih razgrnejo, da se posušijo, in z majhnim nožkom, košček za koščkom, z njih očistijo morebitne primesi. Na koncu vse koščke razvrstijo po kakovosti.

Danes kilogram mastikine smole stane 80 evrov. Večinoma jo izvažajo, zadnje čase največ na Japonsko.

Kako je mastika prišla na Kios in se obdržala samo tam, na južnem delu otoka? O tem govori legenda.

Nekoč davno je živel mlad grški bog Helios. Nekega dne se je odločil, da bo obiskal Zemljo, in pristal je na Kiosu. Tam je srečal mlado, lepo dekle in se zaljubil vanjo. Dekle je ljubilo drugega moškega, princa z otoka Lezbosa. Ljubezen boga Heliosa je zavrnilo ne glede na njegovo božansko poreklo, lepoto, moč in prijaznost. Zapustilo je Kios in se poročilo s svojim princem na Lezbosu. Mladi bog pa se je žalosten sprehajal po celem otoku. Na jugu otoka je začel neustavljivo jokati; jokal je, dokler mu ni zmanjkalo solz. Tam, kjer so padale solze, so zrastle posebna zelena drevesa.

Drevesa boga Heliosa še danes jočejo zaradi neizpolnjene ljubezni. Moč ljubezni je podarila magično privlačnost otoku Kiosu. x

Koncert ob 60. obletnici Moškega pevskega zbora TALUM Kidričevo

EDVARD HOJSKI
FOTO: DARKO FERLINC

Moški pevski zbor Talum Kidričevo praznuje letos 60. obletnico svojega delovanja. Iz zapisanih virov se da razbrati, da segajo korenine MoPZ TALUM Kidričevo v davno leto 1948. Tistega leta so začeli prepevati prijatelji in entuziasti zborovskega petja v takratni občini Kidričevo. Najprej so kratek čas delovali kot mešani pevski zbor. Oktobra 1952 so v okviru takrat popularnih DPD ustanovili sekcijo Moški pevski zbor Svoboda Kidričevo, ki je deloval do konca leta 1978. Z novim letom 1979 je zbor začel delovati pod okriljem sindikata Tovarne glinice in aluminija Boris Kidrič Kidričevo. Razlogov za sodelovanje je bilo veliko, a naj omenim samo nekatere: v TGA je bilo zaposlenih veliko pevcev, dopolniti je bilo treba pomembne prireditve znotraj tovarne, TGA je zbor materialno podpiral, iz te povezave pa so izhajale še nekatere druge prednos-

ti. Leta 1992 se je zbor preimenoval v Moški pevski zbor Talum Kidričevo. Pod tem imenom je deloval do spremembe zakonodaje leta 1997, ki je povzročila spremembo organizacije kulturne dejavnosti. Ustanovljeno je bilo samostojno *Kulturno društvo moški pevski zbor Talum Kidričevo*, ki ta naslov nosi še danes.

Svojo 60. obletnico delovanja je zbor proslavil z jubilejnim koncertom 7. junija 2008 v dvorani Pan v Kidričevem. S svojim nastopom smo poskusili predstaviti poslušalcem svoje delo, hkrati pa pripraviti prijeten družabni večer ob izbrani glasbi nastopajočih. V goste smo povabili operno pevko in predstavnico Slovenije na Eurosongu 2007 Alenko Gotar. Koncert je povezovala Nada Kotar, ki je – kot vedno – s svojimi izbranimi besedami povezala vse dogajanje na prireditvi. Na koncert smo posebej

povabili eminentne goste, nekdanje zborovodje in najstarejše člane zbora. Jubilejni koncert smo začeli s sklopom izbranih slovenskih pesmi z različno tematiko, prijetnih za uho in dušo. Zaporedoma so si sledile: *Pomladni pozdrav* v priredbi Ubalda Vrabca, *Pod oknom* v priredbi Jurija Flajšmana in odličnim solističnim nastopom Ivana Cafute, ter *Barčica*, znana skladba s primorskim motivom in solističnim prispevkom Marka Šorija in Ivana Cafute. Za nadaljevanje smo izbrali *Lastovki v slovo* v priredbi Luke Kramolca in še eni odlični solistični izvedbi Ivana Cafute. V nadaljevanju sta sledili hudomušni skladbi *Kak se koscu streže* v priredbi Rajka Vrečarja in narodna *Urška*.

Jubilejni koncerti so priložnost za praznovanje in podelitve priznanj. Tudi naš koncert ni minil brez jubilejnih nagrad Javnega sklada Republike

Slovenije za kulturne dejavnost. Nagrade je podelila predstavnica sklada Nataša Petrovič. Priznanja so prejeli: Edvard Hojski bronasto Gallusovo značko ter Ivan Cafuta in Slavko Pulko zlato Gallusovo značko za 25 in več let zborovskega prepevanja. Posebna priznanja, to je častno Gallusovo značko, pa so za svoje 40-letno zborovsko prepevanje prejeli:

Ludvik Gajski, ki je svojo pevsko pot je začel leta 1968 v Komornem zboru Ptuj, sodeloval je in še sodeluje v nekaj pevskih zasedbah, od januarja 1973 pa prepeva z zborom Talum Kidričevo;

Janko Kirbiš, ki že 40 let uspešno prepeva v različnih sestavih ljudskih in zborovskih zasedb; od decembra 1976 je stalni član zbora Talum Kidričevo, pomemben za motiviranje in iskanje novih članov zbora;

Moški pevski zbor Talum Kidričevo

Štefan Dobnik, ki je že kot dijak na srednji tehniški šoli v Ljubljani spoznal svoje veselje in poslanstvo v zborovskem prepevanju. Po sodelovanju v Vojaškem pevskem zboru se je leta 1952 pridružil takratnemu zboru DPD svoboda Kidričevo, predhodniku sedanjega zbora Talum Kidričevo.

Predstavnica Javnega sklada Republike Slovenije, Območne izpostave Ptuj Nataša Petrovič je ob jubileju zbora spregovorila nekaj besed o njegovem dosedanjem delovanju, mu namenila vzpodbudne besede in dobre želje za nadaljevanje dela in mu za 60-letno delovanje podarila plaketo Sklada. S svojim nagovorom in priložnostnim darilom nas je posebej razveselil župan mestne občine Ptuj dr. Štefan Čelan. Ob tej priložnosti smo se z majhno pozornostjo spomnili prvega zborovodje Maksa Vaupotiča, dolgoletnega zborovodje Ladislava Pulka in še nekaterih nekdanjih članov zbora. Vsem smo se tako skromno zahvalili za njihovo dolgoletno delo. V drugem delu koncerta smo se predstavili s sklopom skladb v tujem jeziku. Zapeli smo rusko skladbo *Dvanacat razbojnikov* (solist Edvard Hojski), angleško *You'd better min* (solist Slavko Pulko), češko *Veno* in pesem prvotnih prebivalcev Avstralije *Kumbargung* (solistično skupino so sestavljali Slavko Pulko, Ludvik Gajski, Vili Vidovič, Ferdo Šijanec, Alojz Kostanjevec in Janko Kirbiš). Predstavitvev skladb je dosegla naša pričako-

Prejemniki Gallusovih značk

vanja, saj nas je občinstvo za vsako nagradilo s krepkim aplavzom. Koncert je nadaljevala naša gostja Alenka Gotar. Izbrala je dve od njej ljubših opernih arij. Ob spremljavi pianista je s svojim enkratnim glasom napolnila dvorano in ogrela dlani poslušalcev. Sledilo je povabilo zboru, da se ji pridruži na odru na skupnem nastupu. Zanj smo izbrali tri priredbe koroških pesmi: *So še rožce v hartelnu žavovale* v priredbi Jožeta Leskovarja, *Čej so tiste stazice* v priredbi Oskarja Deva in *Gor čez izaro*, prav tako v priredbi Oskarja Deva, ki sta jo odlično zaključila solista Boris Urbančič in Ivan Cafuta. V skupnem

nastupu se je posebej izrazila odličnost v prepevanju naše gostje in ubrano prilagojeno petje moškega zbora. Bučnemu aplavzu poslušalcev se je zbor oddolžil še z dvema dodatoma, prav tako je za dodatek poskrbela Alenka, seveda s pesmijo *Cvet z juga*, s katero je zastopala Slovenijo na izboru za pesem Evrovizije 2007. S tem koncertom je zbor želel predstaviti svoje delo v zadnjem obdobju, se spomniti pomembnih trenutkov v svoji 60-letni zgodovini in svojih nekdanjih članov ter poslušalcev v dvorani podariti nekaj prijetnih glasbenih trenutkov. Upamo, da smo dosegli svoj namen, vzpodbudne besede

znancev in prijateljev pa nam dajejo motiv za naše nadaljnje delovanje. Seveda vsega tega ne bi bilo mogoče pripraviti brez našega donatorja družbe Talum, d. d., velikega razumevanja njene uprave pod vodstvom mag. Danila Topleka, hčerinskih podjetij, družbene skupnosti občine Kidričevo z županom Jožetom Murkom, Osnovne šole Borisa Kidriča iz Kidričevega z ravnateljem Brankom Tonejcem, brez članov zbora in vseh, ki nas pri delu vzpodbujajo in podpirajo. Vsem se ob tej priložnosti iskreno zahvaljujemo in izražamo upanje za sodelovanje tudi v prihodnje.x

Župan občine Ptuj in predsednik zbora

Operna pevka Alenka Gotar

Bezjaki

DARKO FERLINC
FOTO: SRDAN MOHORIČ

Premične kovinske črke so verjetno prvič izdelali v kraljevski črkolivnici v Koreji leta 1403 in šest let kasneje z njimi natisnili prvo knjigo. Vse do leta 1439 nimamo nobenega dokaza, da bi tudi v Evropi tiskali na tak način. Tiskanje s premičnimi kovinskimi črkami je v Evropi razvil Nемеc Johannes Gutenberg (okrog 1400–1468), ki je delal v Mainzu. Leta 1456 je bila dokončana prva večja tiskana knjiga. To je bila Biblija, ki jo je skoraj zagotovo natisnil Gutenberg s sodelavci, in ne samo, da je to prvi večji izdelek sodobnega tiskarstva, še vedno je tudi eden najlepših izdelkov.
<http://www.academia.si>

V eni izmed prejšnjih številok Aluminija smo pisali o Studiu OK, v katerem pripravljamo časopis. Gre za tako imenovano grafično ali računalniško pripravo, katere zadnji »proizvod« so filmi, ki jih dobi v roke tiskar in po njih stiska časopis.

Ja, tiskar. Tiskarna. Ali pa kar Bezjaki. Legendarni Bezjaki. Redki postanejo legende še v času svojega življenja. Seveda v tem primeru to velja za neko manjše, lokalno okolje in vsi vemo, da ne govorim o Bobu Dylanu ali Johnu Lennonu. To so seveda velike legende. Bezjaki so pa take majhne. Legendice. Posebej za Talumovce oziroma za nas, ki pripravljamo časopis. Odkar pomnim ali, bolje, odkar sam sodelujem pri pripravi časopisa, ga tiskajo za nas. Govorim v množini. Bezjaki so namreč kar trije. Brata Franci in Tona (Anton) in Francijeva žena Romana. In vsi se trudijo, da družinsko podjetje uspeva in da od njega lahko dostojno živijo.

Brata Franci in Tona sta izučena tiskarja, oba za tiskanje v ofsetni tehniki. Po končanem šolanju sta začela delati v nekdanjem Mariborskem tisku. To je bila v tistih časih menda največja tiskarna daleč naokoli. Seveda takrat še ni bilo računalniške priprave za tisk. Besedila so postavljali po črkah, črko za črko. To so delali stavci. In tistemu se tudi ni reklo ofsetni tisk.

Publikacije lahko tiskamo na mnoge načine. Fleksotisk, globoki tisk, pro-pustni tisk in ofsetni tisk so najpogostejši. Odločitev je odvisna od denarja, ki ga imamo na razpolago, od izbire tiskarne in namena tiskovine. Najpogostejši je ofsetni tisk. Ofsetno tiskanje poteka z ravnih tiskovnih površin. Barva se na papir ne prenese zaradi izbočenih tiskovnih površin kot pri

svoje. Ustanovila sta tako imenovano popoldansko obrt. In to se je zgodilo davnega leta 1989. Hej, drugo leto bo torej 20. obletnica tiskarne Bezjak!

Vsi začetki so bolj ali manj skromni in največkrat tudi težki. Tudi njun je bil. Tik ob cesti v Obrežni ulici 89 stoji stara hiša, domačija, v kateri je nastala tiskarna. Seveda so Bezjaki medtem zaživeli že v novi.

Kupila sta rabljen enobarvni stroj Heidelberg in vse, kar sodi zraven. Predvsem osvetljevalko. Enobarvni ne pomeni, da je stroj pobarvan z le eno barvo, da torej ni pisan. Pomeni, da lahko tiska samo eno barvo naenkrat. In pri takem tiskanju nikoli ne veš, kaj bo na koncu prišlo iz stroja.

Na tak način smo tiskali prve izvode našega časopisa v barvah.

fleksotisku ali zaradi vbočenih (jedkanih) površin kot pri gravuri. Ofsetne plošče so mestoma obdelane tako, da zadržijo tiskarsko barvo in odbijajo vodo oziroma zadržijo vodo in odbijajo tiskarsko barvo. Večbarvni ofsetni stroj ima ločene tiskovne člene za tisk vsake barve. Če se odločimo za štiri procesne barve in eno posebno ter ima izbrana tiskarna stroj s petimi členi, bodo v vsak člen dodali po eno tiskarsko barvo. Papir bo nato potoval po vrsti skozi vseh pet členov. Če pa tiskarna takega stroja nima, bodo najprej natisnili dve ali tri barve, očistili stroj, v člene dodali druge barve in nato natisnili še te. (Troha 2000, str. 42)

<http://www.academia.si>

Franci in Tona sta bila dobra tiskarja in predvsem podjetna. Še preden se je Slovenija osamosvojila, sta šla na

»Ustanovila sta tako imenovano popoldansko obrt. In to se je zgodilo davnega leta 1989.«

Že ko sem pisal o pripravi za tisk, sem povedal, da se barvne stvari, predvsem fotografije, tiskajo v štirih barvah. V grobem bi jih lahko opredelili kot modro (*cyan*), rdečo (*magenta*), rumeno (*yellow*) in črno (*key – black*). Torej CMYK. Za vsako barvo je treba izdelati film in nato prek njega osvetliti aluminijasto ploščo. Ploščo tiskar vstavi v stroj in prek nje nanaša barvo na papir. In če ima enobarvni stroj, ponovi to štirikrat.

Bezjaki so medtem kupili že štiribarvni stroj, kar pomeni, da vse štiri barve tiskajo naenkrat. Prav tako je Heidelberg. Daljša je le priprava, saj mora tiskar namestiti vse štiri plošče in štiri barve. Potem pa stroj kar bruha liste in takoj lahko vidiš, kaj si naredil. Prvih nekaj listov gre vedno v nič. Najprej je

pač treba poskušati. In ko je vse v redu, začne stroj delati s polno zmogljivostjo.

Nisem še omenil, da stoji novi štiribarvni stroj v novi hiši, ki so jo Bezjaki postavili zraven stare. In prtiličje hiše je namenjeno tiskarstvu. Tiskarstvo pa ne pomeni le tiskanja. Najmanj, kar še sodi zraven, je razrez tistega, kar je bilo stiskano. Torej je za to potreben še rezalni stroj. Ko je na primer časopis stiskan, gre na napravo za znašanje, potem pa na prepogibanje, sponkanje in rezanje. Vse to opravi en stroj. V severnem delu hiše je skladišče papirja in gotovih izdelkov. Seveda je tu tudi pisarna z računalniško opremo. Romana in Franci sta se poročila leta 1995. Že prej pa so delali skupaj. Romana je v podjetju od leta 1998. Skrbi

»Že dolgo tiskarstvo Bezjak ni več le popoldanska obrt. Sedaj so že pravo podjetje. Bezjak tisk, d. o. o., grafika, tiskarstvo.«

Pri njih nisem več tako pogosto kot nekoč. Stvari tečejo bolj ali manj rutinsko in ni več potrebe, da bi stal tam in čakal, kaj bo priletelo iz »mašine«. Toda še vedno, ko pa le zaidem tja, se mi zdi »tak fajn«, ko se pogovarjamo. Vedno se mi zdi prijetno, če se pogovarjam z ljudmi, ki se radi pogovarjajo. Seveda pretiravati ravno ni treba.

Če z nekom delaš že tako dolgo, pomeni, da si z njim zadovoljen. Mnogo je tiskarjev, ki bi lahko tiskali naš časopis. Veliko je konkurence. Pa neka-ko ostajamo pri Bezjakih. Ne iščemo drugih. Vse nesporazume, do katerih pač včasih pride, zgladimo dokaj hitro in mirno. Brez zamer ali preprirov. Gre predvsem za to, da dobimo tisto, kar pričakujemo. Dovolj kakovostno in predvsem pravočasno. In včasih se

predvsem za papirje. Vodi vso administracijo in tu in tam priganja oba brata, da delo lažje teče.

Že dolgo tiskarstvo Bezjak ni več le popoldanska obrt. Sedaj so že pravo podjetje. Bezjak tisk, d. o. o., grafika, tiskarstvo.

Franci je nehal tiskati. Zaradi bolezni ima precejšnje težave z vidom. Brez dobrega vida pa ni dobrega tiskarja. No ja, lahko bi rekli, da je sedaj bivši dober tiskar. Sedaj pač opravlja druge posle. In ukvarja se tudi s komercialnim delom.

Tona pa samo tiska. Neumorno. Cele dneve. Redkokdaj srečaš tako pridnega človeka. Čeprav včasih deluje tako, kot da mu je vse težko, vedno naredi vse. Vse pravočasno. In tudi dobro. Bezjaki za Talum tiskajo tudi druge stvari, ne le časopis. Moram reči, da smo s kakovostjo zaenkrat zadovoljni.

zgodi – to je zelo pomembno –, da nam Tona kaj stiska tudi prek vrste. Včasih je treba kaj urediti zadnji hip in potem to tudi natisniti. To pa se dogaja velikokrat tudi ponoči.

Tako je to z Bezjaki. Najmanj enkrat na mesec se vidimo ali pa vsaj slišimo po telefonu. In tako iz meseca v mesec, iz leta v leto. Vmes pa gre življenje svojo pot.^x

Najboljše fotografije tega meseca

Otoček. Foto: Stanko Jus.

Sončni vzhod na Jalovcu. Foto: Stanko Jus.

Dolina Krme. Foto: Zdravko Štumperger.

Rovinj, ko se zvečer. Foto: Zdravko Štumperger.

Nekoč za uporabo, danes za okras. Foto: Radovan Mesarič.

Pasti osebnostne rasti

ALEKSANDRA JELUŠIČ

Pred dobrima dvema letoma sem domov vsa vesela prinesla majhno rastlino. Že deklaracija, ki je bila obešena na lončku, ji je napovedovala bleščečo prihodnost, v smislu »ta se razbohoti in precej zraste ... Potrebujeta veliko sonca, hranljivih snovi in ljubezni.« »Potem sva si pa podobni,« sem skrivaj pomislila in se hudomušno nasmehnila misli, ki me je obšla ...

In vendar sem včeraj ugotovila, da si nisva podobni. Še zdaleč ne, čeprav bi bilo lepo. Ta drobna rastlina se je ob primerni in ljubeči skrbi razbohotila prek četrte dnevnice sobe. Zavzela je najbolj svetel in sončkast predel in me čisto počasi in skoraj neopazno izpodrinila. Vsekakor ji nisem mogla zameriti. Včasih res težko razumem, koliko veselja lahko odkrijem v tej veličastni stvaritvi narave. Pa tako malo potrebuje za svojo rast, povsem nezahtevna je. A ljudje smo drugačni. Že v osnovi smo zapleteni. Za nas nista pomembna samo fizična rast in razvoj, pomembna je tudi rast našega intelekta, osebnosti in duha. In če za prvo natanko vemo, kaj nam je storiti in se med prodajnimi policami z lahkoto najdemo, ko se nam zasvetijo očke in dobimo skomine, je pri intelektualni rasti vse prej kot preprosto. Včasih ne veš prav, iz katere smeri bi se zadeve lotil. Kje torej najti pravi recept za intelektualno rast? Prvi problem, v katerega trčimo, je, da nas vsak dan bombardirajo z velikimi količinami informacij. Težko je izluščiti bistvo, si ustvariti neko samosvojo sliko in pogle-

dati na stvar z objektivnega zornega kota. Na knjižnih policah me vsak dan pozdravijo nove publikacije, ki so vsaka po svoje zanimive, in na koncu, ob prebiranju epilogov, sem tako zmedena, da ne vem, katero bi izbrala ali pa bi izbrala kar vse, ki so mi všeč, da ne bi česa zamudila. Na koncu po navadi ne izberem ničesar. Včasih imam občutek, da bi ljudje najraje prebrali povzetek in šli dalje z novo izkušnjo. A pri vsaki stvari je tako, da medtem ko iščeš bistvo, izgubiš čar, osebno noto, izgubiš dragoceno izkušnjo. In vsega tega se ne da ujeti v povzetke. Pojavi se torej fenomen, da ob poplavi najrazličnejših informacij osebnostno ne rastemo. Preveč je vsega in potem hlastamo po vsem, da bi si nasitili radovednost, intelekt in duha. A na koncu se izgubimo v podatkih in izgubimo najdragocenejše koščke znanja, ki bi jih bilo vredno shraniti v potovalko, ki jo prenašamo skozi življenje ...

Vsega se ne da dotakniti v zgodbah drugih. Najdragocenejša izkušnja je tista, ki te tako močno pretrese, da je nikoli ne pozabiš. In tudi če imamo načrt, kako se izogniti pastem življenja, se v kakšno prej ko slej ujamemo tudi sami. To je neizbežno. Življenje je ustvarjeno iz vzponov in padcev, vse drugo je monotonost in lenoba duha. Kadar mirno plujemo skozi življenje, se ničesar ne naučimo, gremo samo po nizu ponavljajočih se sledi, ki jih vedno znova puščamo na naši poti. Zato potrebujemo neurje, da začutimo

strah, da se borimo do zadnje kapljice krvi in čutimo srečo, ker smo preživeli, in gremo naprej, bogatejši za izkušnjo, ki se je ne da ujeti v besedah in mislih drugih.

Problem v naši rasti je tudi oddaljenost. Človek vse življenje teži k premagovanju razdalj, a zdi se, kot da smo si ljudje danes dlje, kot smo si bili kdaj v zgodovini človeštva. Najdaljša razdalja, ki je ne moremo izmeriti, je razdalja med našimi srci, mislimi in dotiki. Kronično nam primanjkuje bližine, sestradani smo ... Potrebujemo tuje občutke, misli in hotenja, da lahko nanje priprnemo svoja in oplemenitimo poslanstvo svojega obstoja. Siromaštvo bližine je beraštvo našega duhovnega sveta, ki smo ga ogradili v višave. Vedno redkeje smo v vlogi gostitelja, naši svetovi so tako krhki in izropani, da bi tuja misel lahko razbila vse naše iluzije. To pomeni soočenje z realnostjo, tega nas je strah. Strah nas je, da bi nam kdo pokazal, kako smo duhovno plehki in ubožani.

Dolgočasje? Potrebujemo več, nekaj, kar nas bo šokiralo, nekaj, kar nas bo osupnilo. Iščejo nekaj velikega, kar nas bi zaznamovalo, nas naredilo drugačne, bolj modre, dovolj kritične ... Tok množice nas nese po ustaljeni in že prehojeni reki življenja. A kakšen je smisel, če prehodiš pot, ki so jo že milijoni prehodili, zapisali, opisali in zaznamovali? Želimo več. Želimo si moči, da bi lahko izstopili iz te reke, ki nas nese, in pogledali v svetove, ki so še neznani, drugačni, vznemirljivi. A tok je vedno znova premočan in nas vleče v svoje vrtince povprečnosti. Morda je prav tako ... Pot je dolga in nekje je treba začeti. Lahko bi rekla, na začetku. Morda začetka sploh ni ... Šele ko prehodiš ustaljeno pot, ko potipaš vse čeri v reki, ko se spotakneš prek življenja tako kot mnogi, rasteš. Če izbereš bližnjico in se opriješ debela ob strugi, zamudiš bolečino, strah, žalost in boj. Vse zamudiš. In če ne spoznaš silovitosti reke življenja, ne odrasteš in se ne razbohotiš. Šele pobesnena reka in horda, s katero se prebijaš skozi življenje, te izoblikujeta v nekaj posebnega. In vsak je lahko nekaj posebnega. Le izstopiti mora, ko je dovolj zrasel, da lahko nadaljuje sam ... X

Talum in Nogometni klub Aluminij

MIRAN LIPOVAC,
MARKO DROBNIČ
FOTO: SRDAN MOHORIČ

*A cane non magno saepe
tenetur aper.
(Pogosto tudi majhen pes
zaustavi vepra.)
Latinski pregovor*

Mogoče malo nenavaden začetek prispevka, pa vseeno. Športni park v Kidričevem namreč postaja prepoznaven subjekt v slovenskem športnem prostoru, ne samo zaradi dobrih športnih dosežkov »malega kluba«, ampak tudi zaradi odlične infrastrukture, prizadevnega dela strokovnega kadra z mladimi in ne nazadnje tudi po odločitvah Nogometne zveze Slovenije, ki si je to okolje v zadnjem obdobju izbrala za vadbeni oziroma pripravljalni prostor nogometne reprezentance Slovenije.

Nogometni klub Aluminij je klub z dolgoletno tradicijo. Ustanovljen je bil leta 1946 na pobudo in s podporo takratnega TGA, danes Taluma. Nogometna šola NK Aluminij vključuje 240 igralcev od 6. leta starosti do članov. Za strokovno delo z igralci skrbi dvanajst trenerjev, od katerih jih ima kar pet profesionalno licenco, vsi preostali pa druge licence, potrebne za strokovno delo z igralci. Tekmovalne kategorije so naslednje: člani, mladina (U-18), kadeti (U-16), starejši in mlajši dečki (U-14 in U-12), starejši in mlajši cicibani (U-10 in U-8). Infrastruktura in objekti se razprostirajo na skupno 60.000 m² površin, primernih za vadbo, in obsegajo: glavno igrišče, tri pomožna igrišča, veliko in malo igrišče z umetno travo, igrišče z mivko in druge zelene vadbene površine. Prednostna usmeritev kluba in glavnega sponzorja Taluma je bila in ostaja delo z mlajšimi nogometnimi selekcijami, in to v športnem in še zlasti vzgojnem smislu. Poudariti velja, da na to kažejo tudi pretekli in trenutni tekmovalni dosežki kluba, saj so mladinci in kadeti skupno na 2. mestu v 1.

Igrišča iz zraka

Najmlajši nogometaši

slovenski mladinski ligi. Ti fantje, ki so vzgojeni doma, so že danes jedro članske ekipe, to pa bodo zagotovo tudi v prihodnosti. Temu v klubu posvečamo še dodatno pozornost. Le vrzeli na posameznih igralnih mestih se dopolnjujejo z drugimi igralci; trudimo se, da so tudi ti iz bližnje okolice. Prednost dajemo torej mladim iz tega okolja in tako nas tudi športni rezultati zanimajo predvsem v tem okviru. Klub in glavni sponzor Talum ne nameravata podleči evforiji in praksi iz drugih okolij, kjer na račun tujih, dobro plačanih igralcev sledijo kratkoročnim ciljem in rezultatom, po navadi

pa se zgodba konča z razpadom celotnega sistema.

In zakaj naslov Talum in NK Aluminij? Zato, ker sta ta dva subjekta že vso svojo zgodovino neločljivo povezana. Zato, ker se generacije Kidričanov istovetijo tako s klubom kot s podjetjem. Zato, ker mnogi otroci zaposlenih v Talumu veselo brcajo žogo v našem športnem parku. Zato, ker smo park sredi »šume« na neki način oboji vzeli za svoj ... Seveda pa se v usmeritvah kluba in podjetja skriva še mnogo drugih, neločljivo povezanih dejstev in ciljev:

- delovanje kluba ni osredotočeno le na športne cilje, ampak predvsem na delo, disciplino in vzgojo mladih ter na pridobivanje različnih vrednot, kot so prijateljstvo, skupinsko delo, lojalnost in vztrajnost; podpora Taluma klubu NK Aluminij pomeni posredno tudi vlaganje v pomoč staršem pri vzgoji in izobraževanju njihovih otrok;
- otroci staršev, ki so zaposleni v Talumu in prihajajo iz bližnje in daljnje okolice Kidričevega, lahko v popoldanskem času z nadzorovano vadbo pridobivajo psihofizično kondicijo;
- podpora Taluma NK Aluminij se odraža v želji, da bi otrokom in mladostnikom ponudili boljše, predvsem pa bolj zdravo preživljanje prostega časa;
- Talum šteje podporo dejavnostim v ožjem in širšem smislu, kamor se uvrščata tudi šport in nogomet, kot svojo družbeno odgovornost do okolja, v katerega je podjetje umeščeno.

Učinki, ki jih v klubu pričakujemo in za katere smo odgovorni tako otrokom kot njihovim staršem, Kidričanom in sponzorjem, so povezani s povečano psiho-fizično pripravljenostjo otrok v tem okolju, z zadovoljstvom otrok in njihovih staršev, ki so tako ali drugače vezani na to okolje in Talum, ter z zmanjšanim tveganjem v lokalnem okolju in družbi za tipične bolezni današnjega časa ter s tem posredno povečano delovno sposobnostjo in storilnostjo otrok v prihodnosti. Uspeh kluba in posredno tudi Taluma je vsak nov član na nogometnem igrišču v Kidričevem, ki nam ga je uspelo iztrgati »pastem ulic«, saj te danes niso zanemarljive.

Vse to in še več kaže na to, da je sinergij med delovanjem kluba NK Aluminij in podjetja Talum veliko. Občina Kidričevo je tista, ki bi lahko dodala še nekaj v mozaik te zgodbe, saj je ne nazadnje to tudi njen športni park, v katerem se veselijo in igrajo otroci od tod in iz okolice. Nasmehi veselih otrok, zadovoljstvo staršev in strokovnih delavcev ter pozitivna kritika Kidričanov pa nam dajejo navdih za dobro delo tudi v prihodnje. Naj končamo v slogu začetka: *to, da smo majhni, nas dela velike.*^x

Obletnica

IVO ERCEGOVIĆ
FOTO: ARHIV TALUMA

»Jutro ni obetalo nič lepega. Gosti sivi oblaki so bili dokaj nizko. V presledkih je deževalo. Nikogar ne bo ali le redki, sem razmišljala, ko sem zapeljala v sivini pršenja, in v Kidričevem ugotovila, da sem se krepko zmotila. Vsi, ki so mislili priti, in bilo nas je čez sto, so bili že tam. Oziraje se na nebo, so ugibali, ali bo zdržalo ostati vsaj tako. Nihče ni rekel, da bo odšel domov. Podpisne listine so se začele polniti ... Vsak udeleženec je dobil majico z napisom Zdravo Talum. Mnogi so jih oblekli kar čez svoja oblačila, nekaterim pa so prišle prav popoldan, ko so se premočeni preoblekli ...«

Tako je Vera Peklar na svoj poetični način začela opis prvega, rečemo lahko zgodovinskega Zdravo Talum. Kot nalašč se je tudi letošnja septembrsko soboto obetal dež, pa smo ga pohodniki, kolesarji, plavalci, kuharji in varnostniki pregnali. Dobra volja, ki je od trenutka, ko smo se začeli zbirati, naraščala s tretjo potenco, je dala znak tistim zgoraj, da se nam pridružijo. In so se. Vreme so naredili pravšnje in pognali smo se v različne smeri.

Dogodke, ki so sledili, je težko opisati, vsak je pri sebi lahko začutil, kaj to pomeni. Letos nam je ta sprostitev prišla še posebej prav, saj smo na malo bolj šaljiv način pokomentirali neprijetne dogodke, ki zadevajo tovarno.

Kot vedno so nas na koncu pričakali prijazni obrazi Vitalovcev. Spet so ustvarili umetnijo in nas z vinom in hrano popeljali v drug svet, v svet Portugalske in Madeire. Presenečenje z veliko jubilejno torto je bilo veličastno in igra, kdo bo prvi pojedel svoj kos, ne da bi si pri tem pomagal z rokami, nas je vse krepko spravila v smeh. V igri so sodelovali samo tisti, ki so bili na vseh akcijah Zdravo Talum doslej. V zelo izenačenem boju je zmagal predsednik in svojo nagrado nesebično dal naprej.

Za trenutek se vrnimo k prvemu Zdravo Talum, k času golaža in črno-belih fotografij, ko smo bili vsi mlajši, lepši in hitrejši. Prve majice z napisom ZDRAVO TALUM so zbledele in so le še spomin na naše začetke.x

10. zdravo Talum

FOTO: MILAN OSTERC, DARKO FERLINC, IVO ERCEGOVIĆ

Kako pravilno gasimo

VERA ŠPENDL

Oktober je v mesec požarne varnosti. Čeprav je bolje, da se s požarom nikoli ne bi srečali, je prav, da znamo ustrezno ravnati, če se znajdemo v takšni situaciji.

V ta namen podajmo nekaj osnovnih navodil, kako gasiti požar.

Vedno imejte dovolj veliko varnostno razdaljo do ognja, saj je domet vode ali praška do 5 metrov. Šele pri tej raz-

dalji se razvije poln učinek gasilnega sredstva.

Vedno gasite z vetrom in nikoli proti njemu.

Požar vedno gasite od spodaj in gasilni oblak usmerite v žarišče požara. Da boste lahko opazovali uspeh gašenja, vedno gasite v sunkih (s presledki). Tako se ne bo zgodilo, da bi se gasilni aparat prehitro izpraznil (najmanjši čas škropljenja 6-kilogramskega gasilnega aparata z gasilnim praškom traja le okoli 10–12 sekund). To pravilo ne velja za goreči bencin, olje ali maščobo, ki jih je treba pogasiti naenkrat.

Če gori plin, gasilni aparat usmerite neposredno na mesto, kjer plin uhaja.

Plinsko pipo zaprite tako hitro, kot je le mogoče, tako da preprečite nadaljnje uhajanje plina.

Če je možno, uporabljajte več gasilnih aparatov naenkrat.

Gasilnih aparatov nikoli povsem ne izpraznite, da boste imeli rezervo v primeru nenadnega novega izbruha.

Gasilni aparati v zadostnem številu naj bodo vedno na dobro vidnem in lahko dostopnem mestu. Vsako leto naj jih pregleda serviser. Po uporabi je treba gasilne aparate znova napolniti, tudi če so le delno izpraznjeni.

Če sami ne morete pogasiti požara, čim prej pokličite gasilce na številko 112.x

SINDIKAT

Ribiško tekmovanje

MILAN FAJT
FOTO: MILAN FAJT

V času volilnega molka ribiči iz Taluma, njegovih hčera in Silkema nismo molčali. Zbrali smo se v čudoviti ribiški hišici ob ribniku na Rogoznici pri Ptujju. V za ta čas lepem vremenu se je zbralo kar 39 ribiških zanesenjakov.

Tekmovanje je potekalo v športnem duhu in dobri volji, saj so večinoma krapi in babuške kar pridno prijemali naše vabe. Že podatek, da se je ujelo več kot 260 kilogramov rib, zgovorno pove, da je tekmovanje uspelo.

Po tehtanju ulova je sledilo kosilo in potem razglasitev rezultatov. Prvi trije uvrščeni so prejeli pokale, vsi preostali udeleženci pa skromna praktična darila. Naše druženje je potekalo vse tja do popoldanskih ur. Zelo spodbudno je, da se nam je tokrat pridružil tudi dekle, ki v ulovu ni zastajalo

za svojimi kolegi in je zasedlo solidno četrto mesto.

Zahvala velja vodstvu Taluma, sindikatu Skei in organizatorju Ivanu Petku, ki so zaslužni, da se lahko ribiči Taluma, njegovih hčera in podjetij za našo ograjo srečujemo na takem druženju vsako leto vsaj enkrat.

In na koncu še nekaj najvidnejših uvrstitev:

1. Viktor Slameršek	23,300 kg
2. Dušan Kolmanič	16,300 kg
3. Bogdan Kerle	16,300 kg
4. Irena Mertuk	14,000 kg
5. Milan Drevenšek	13,700 kg
6. Mario Kuret	12,100 kg
7. Janez Taciga	9,500 kg
8. Miran Cafuta	9,200 kg
9. Robi Horvat	9,000 kg
10. Miran Pintarič	8,600 kg

Talumovi ribiči

SLOVARČEK: AZANA – ŠPANSKI POLITIK IN PISEC (MANUEL, 1880-1940), MOVENS – GIBALNA SILA, GIBALO (LAT.), DHARMA – VRLINA, MORALNI ZAKON SVETA V HINDUIZMU, MOREAS – FRANCOŠKI PESNIK (JEAN, 1856-1910), FAJS – SLOVENSKI ROKOBOREC (MITJA), JAOJCI – ETNIČNA SKUPINA V JUŽNI KITAJSKI, RELAŽA – ZASILNO PRISTANIŠČE.

 <p>VARGAS AL d.o.o. Kidričevo</p> <p>Fizično tehnično varovanje Protipožarno varovanje Trgovina Servis</p>				SESTAVIL: JANKO ŠEGULA 2008	INDIJSKI ZAKUPNIK POSESTVA	POVRTNINA, ZEL. ZA JUHE	IZMIŠLJENA ZGODBA, BAJKA	ŠPANSKI POLITIK IN PISEC (MANUEL, 1880-1940)	HRVAŠKI OTOK	OTOK ČAROVNICE KIRKE	ZASILNO PRISTA- NIŠČE				
				FLOSAR											
				PREŠER- NOVA PESNIŠKA ZBIRKA											
				PRIHOD V IZHODIŠČE											
TALUM	JEDERNAT IZREK, PREGOVOR	NAJVIŠJA TOČKA				GLAVNI ŠTEVNIK			VRLINA, MORALNI ZAKON SVETA V HINDUIZMU	TURŠKI VELIKAŠ					ZA POLTON ZVIŠANA NOTA A
		VLEKA TOVORNIH LADIJ PO REKAH				TINA ŠUTEJ				ROBERT REDFORD					
VZDEVEK ZA AMERIŠKO ZVEZNO DRŽAVO NEW HAMPSHIRE															
IT, FILMSKA IGRALKA (FRAN- CESCA)					ŠPORTNO DRUŠTVO			KRAJ PRI TRŽIČU NA GORENJI- SKEM							
					POKRAJINA V VIETNAMU			KRŠKO							
SLOVENSKI FILMSKI SNEMALEC (RUDI, 1910- 2008)					LUKA V IZRAELU					NAPRAVA ZA PREVE- RANJE NEOPO- REČNOSTI JAJC (VET.)	GRŠKI OTOK V KIKLADIH				
					PTICA VELIKI KLJUNČAČ						ŠPELA KUKLAR				
GIBALNA SILA GIBALO (LAT.)								VODJA DE LIVARSKE ZLITINE (MARJAN)						SPLETKAR, KOVAR	HARMO- NIKAR (NAREČNO KOROŠKO)
								AZLJSKA DRŽAVA							
HRIBOVJE V INDIJI								SLOVENSKI SLIKAR (GASPARI)							
								EPOS							
TALUM	KAREL NOVAČEK				FR. PESNIK (JEAN, 1856- 1910)						SLOVENSKA PESNICA (MAJDA)				
	MENIH, FRATER				ŠOP POVEZA- NEGA ŽITA						SPREM- LJEVALCI BOGA EROSA				
SLOVENSKI ROKO- BOREC (MITJA)					NENADNA SMRT				AMERIŠKI IGRALEC (BRIAN)						
					ETNIČNA SKUPINA V JUŽNI KITAJSKI				AMERIŠKA IGRALKA (DEREK)						
RŽENI KRUH (STAR.)								IGLASTO DREVO					RADIJ		
								MAJHEN PRT					VODJA VARGASALA (STANKO)		
ENAKA VOKALA			4. IN 1. SAMO- GLASNIK			OTRDINA NA KOŽI	SLOVENSKI POLITIK (BORIS, 1962)								
							STARO- JUDOVSKI KRALJ			REKA NA PELOPO- NEZU	DAN PRI NEMCIH				BIBLIJSKI OČAK
										STADION V BUDIM. PEŠTI					
															
					BIZANTINSKI CESAR (527-565)										
					ANGLEŠKA IGRALKA (BLOOM)							SPODNJI DEL POŠODE			
					IVO JAN		INTE- GRIRANO VEZJE					GRŠKA BOGINJA NESREČE			

**Oktober - mesec požarne varnosti.
Bodimo vedno pripravljeni!**